

Pedagogické aspekty díla Jaroslava Foglara

Věra Marková

Bakalářská práce
2015

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

INSTITUT
MEZIOBOROVÝCH STUDIÍ

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Institut mezioborových studií
akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Věra Marková**
Osobní číslo: **H128033**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Pedagogické aspekty díla Jaroslava Foglara**

Zásady pro vypracování:

Zadané a zvolené téma bude zpracováno podle pokynů obsažených v SR UTB ve Zlíně č. 7/2014, včetně příloh, případně podle dalších materiálů. Zejména bude dbáno na dodržování zásad publikační etiky a pravidel společenskovedního výzkumu. Průběžné výsledky práce budou pravidelně konzultovány s vedoucím bakalářské práce.

S vědomím těchto zásad a pravidel a po konzultaci s vedoucím bude práce zaměřena:

- život a dílo Jaroslava Foglara;
- pedagogické ideje J. Foglara;
- vnímání J. Foglara – tři generace čtenářů.

Součástí práce bude kvalitativní výzkum technikou polostandardizovaného rozhovoru.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

FOGLAR, Jaroslav, Jindřich HOJER a Václav ČERNÝ. Jestřábe, díky: Jaroslavu Foglarovi Hoši od Bobří řeky a přátelé : sborník vzpomínek. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2000, 239 s. ISBN 80-86289-12-5.

NOSEK-WINDY, Václav. Jestřábí perutě: povídaní o foglarovkách. 1. vyd. Praha: Olympia, 1999, 236 s., [8] s. barev. obrazových příloh. ISBN 80-7033-618-8.

PÍREK, Zdeněk. Čtenářské kluby Jaroslava Foglara. 1. vyd. Brno: Delfín, 1990, 167 s.

ZACHARIÁŠ, Jiří. Stoletý hoch od Bobří řeky: dobrodružství života a metod Jaroslava Foglara - legendy dětské zájmové činnosti. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2007, 399 s. ISBN 978-80-86289-52-6.

ZAPLETAL, Miloš. Záhady a tajemství Jaroslava Foglara. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 2007, 285 s. ISBN 978-80-242-1902-8.

Další literatura bude obsažena v Projektu bakalářské práce a průběžně doplňována během práce na tomto textu.

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Mgr. Antonín Dolák, Ph.D.

Institut mezioborových studií

Datum zadání bakalářské práce:

15. prosince 2014

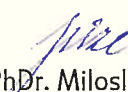
Termín odevzdání bakalářské práce:

30. dubna 2015

Ve Zlíně dne 15. prosince 2014

doc. Ing. Aněžka Lengalová, Ph.D.
děkanka

doc. PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.
ředitel ústavu

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty humanitních studií Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen připouští-li tak licenční smlouva uzavřená mezi mnou a Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně s tím, že vyrovnání případného přiměřeného příspěvku na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše) bude rovněž předmětem této licenční smlouvy;
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Brně 16. 3. 2015

Věra Marková
.....
Jméno, příjmení a podpis diplomanta

ABSTRAKT

Ve své bakalářské práci se zabývám zornými úhly pohledu na pedagogický odkaz Jaroslava Foglara. V teoretické části přiblížím život a dílo Jaroslava Foglara. V praktické části představím pohledy na dílo, ať literární či skautskou práci očima tří generací. Zaměřuji se zejména na vnímání literárních děl a na to, jak je chápáno jejich výchovné poslání. Ráda bych zjistila, zda má stále stejnou hodnotu slovo pravda a přátelství, co si každý představí pod pojmem rytířskost. Analyzuji vliv Foglarova díla na základě provedených rozhovorů.

Klíčová slova: aspekt, literární dílo, mládež, skauting, vůdce, tábor, hra, kronika, pravda, přátelství, příroda, čtenářský klub.

ABSTRACT

My bachelor work deals with different views of Jaroslav Foglar's pedagogical heritage. The theoretical part is dedicated to Jaroslav Foglar's life and work. In the practical part there are introduced three generations' views of his work, both literary work and scout activities. I focus mainly on perception of his literary works and how his educational mission is understood. I would like to find out if words 'truth' and 'friendship' are still of the same worth, what is imagined beneath the term 'knightliness'. Based on performed interviews I analyse impact of Foglar's work.

Key words: aspect, literary work, teenagers, scouting, leader, camp, game, chronicle, friendship, nature, reader's club

Především chci poděkovat PhDr. Mgr. Antonínu Dolákovi, Ph.D. za odborné vedení práce a trpělivost. Poděkování patří i účastníkům rozhovorů, kteří mi poskytli základní materiál pro tento výzkum. Dále děkuji mé nejbližší rodině za podporu během celého studia.

„Pojď se mnou tam, kde nebe je vysoké a modré a kde oblaka bílá rychleji než kde jinde plují.“

Jaroslav Foglar

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	8
I TEORETICKÁ ČÁST	9
1 JAROSLAV FOGLAR - ŽIVOTOPIS	10
1.1 DĚTSTVÍ A DOPÍVÁNÍ.....	10
1.1.1 Dětství a školní věk.....	10
1.1.2 Setkání se skautingem.....	12
1.1.3 Vzdělání J. Foglara.....	13
1.2 DOSPĚLOST.....	13
1.2.1 Jestřábovo první zaměstnání a první tábor.....	13
1.2.2 Další zaměstnání.....	14
1.2.3 Pozdější - nedobrovolná zaměstnání.....	15
1.3 STÁŘÍ.....	16
1.3.1 Pozdní radosti.....	16
1.3.2 Soukromý život.....	17
1.3.3 Pozdní starosti.....	18
2 JAROSLAV FOGLAR – DÍLO	20
2.1 JAROSLAV FOGLAR – SPISOVATEL.....	20
2.1.1 Knihy.....	20
2.1.2 Kroniky a deníky.....	23
2.1.3 Časopisy a čtenářské kluby.....	25
2.2 JAROSLAV FOGLAR – SKAUTSKÝ VŮDCE.....	28
2.2.1 Oddílový vůdce.....	28
2.2.2 Táborový vůdce.....	30
2.2.3 Hry.....	31
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
3 VNÍMÁNÍ A OVLIVNĚNÍ DÍLEM JAROSLAVA FOGLARA	35
3.1 CÍL, METODY A TECHNIKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	35
3.2 VLASTNÍ VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ.....	35
3.3 ANALÝZA ROZHOVORŮ, ROZBOR A INTERPRETACE ZÍSKANÝCH DAT.....	51
ZÁVĚR	55
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	56
SEZNAM OBRÁZKŮ – DENÍK PANA JIŘÍHO	58

ÚVOD

Poprvé jsem se setkala s dílem pana Jaroslava Foglara v deseti letech. Přečetla jsem tu nejužasnější knihu svého života – Hoši od Bobří řeky. Nevěděla jsem tenkrát nic o autorovi a přiznám se, bylo mi to jedno, ale ten děj, ten mě pohltil úplně celou. Prožívala jsem s partou hochů každé dobrodružství, každý spor, krásu popisované přírody a sílu jejich kamarádství.

Všechny víkendy a dovolené jsme s rodiči trávili na chatě v Balinském údolí (na Vysočině u Velkého Meziříčí). Tam jsem si pod vysokými smrky a borovicemi či na břehu říčky Balinky mohla tu sílu okamžiků prožít doopravdy. Měla jsem i starou khaki košili, na kterou jsem si přišívala barevné knoflíčky za splněné bobříky.

Časem jsem přečetla většinu foglarovek a z časopisu ABC jsem si vystříhovala a vylepovala příběhy Rychlých šípů.

Psát o tomto „panu spisovateli“ je pro mě ctí. Doufám, že tímto počinem mu vrátím, byť jen malý kousíček toho, co dal v období dětství on mně.

Bylo těžké stanovit si, jakým směrem se ve své práci vydám. O tomto muži, spisovateli, kronikáři, vůdci skautských oddílů a pedagogovi volného času bylo napsáno už spousta děl a hromady různých prací. Řešení se mi samo nabídlo: Kdo mě učil jak se chovat v přírodě, vysvětlil mi základy skautingu a dal mně přečíst ty správné knihy? Moji rodiče.

Takže byli přesvědčeni o správnosti tohoto působení na své dítě. I já jsem toto poselství předávala dál. S manželem a dalšími nadšenci připravujeme pod hlavičkou dobrovolných hasičů letní a zimní tábory pro malé skupiny dětí. Vždy se jedná o skupinu čítající nejvýše dvacet dětí.

V teoretické části bakalářské práce popíši, ne vždy lehký život, Jaroslava Foglara. Představím jeho celoživotní práci, která představuje nejen vůdcovství skautského oddílu a psaní knih, ale také jeho kroniky, čtenářské kluby a hry, které vymýšlel.

V praktické části vyslechnu a popíši názory a zážitky lidí, kteří dílo Jaroslava Foglara znají. Porovnáám pedagogické ovlivnění mládeže nyní, před třiceti a před šedesáti lety. Domnívám se, že každá generace určité aspekty díla vnímá a chápe odlišně.

Tento pán je dle mého názoru ukázkovým příkladem sociálního pedagoga, a proto zkoumání názorů na jeho výchovu je na této akademické půdě vhodné.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 JAROSLAV FOGLAR - ŽIVOTOPIS

1.1 Dětství a dopívání

1.1.1 Dětství a školní věk

Jaroslav Foglar se narodil 6. července 1907 v Praze Nuslích, v Benátské ulici 1712/3, rodičům Jindřichovi a Marii Foglarovým. Doma už měli jednoho synka, o tři roky staršího Zdeňka. V roce 1910 se rodina stěhuje do Předlic u Ústí nad Labem, kde tatínek získal práci u České obchodní společnosti. Sám Foglar tuto změnu bydliště komentuje později slovy: *„Tak jsme zaměnili vzduch čpící dezinfekčním pachem nemocnice a okolních ústavů v pražské Benátské ulici za zápach z ústecké chemické továrny vanoucí občas do Předlic.“* (2005, s. 11)

V Předlicích žili Foglarovi spokojeným životem. Tatínek přijal nabídku dalšího pracovního úvazku u společnosti a mimo svou profesi prodával uhlí různým továrnám. Jeho, již nemocné srdce se ozvalo, a na cestách dostal srdeční záchvat. Rodina se přestěhovala zpět do Prahy a tatínek se začal léčit. Zjistil si, že v Poděbradech začínají léčit srdeční nemoci a přál si tuto léčbu podstoupit. Rodina se proto stěhuje do Poděbrad. Tatínek však po léčbě, která mu asi spíše ublížila, po čtrnácti dnech umírá, v červenci 1911, bylo mu pouhých 39 let. Maminka se vrátila se syny zpět do Prahy, do Nuselského údolí, kde bratři Jaroslav a Zdeněk prožívají svá první dobrodružství. (Zapletal, 2007)

Číst a psát se naučil již v předškolním věku od staršího bratra Zdeňka. Znamenalo to v jeho životě zásadní zlom. Mohl si přečíst pohádku, kdy chtěl a nemusel čekat až na večerní návrat maminky z práce. Uměl si už „zapsat“ do svého deníčku bratra Zdeňka. Zapisování byl bratrův vynález, když ho malý Slávek zlobil, zapsal si jeho jméno do deníčku. Až byl bratříček hodný, v deníčku si ho přeškrtl. Jaroslav se těšil, že bude moci zapsat do svého deníčku na oplátku Zdenka. V první třídě byl Jaroslav jeden z nejpilnějších. Kromě obvyklých domácích úkolů, nosil každý den do školy i své „úkoly z pilnosti“. S velkou chutí četl i psal. S láskou vzpomíná na svého prvního učitele Tyla. (Zachariáš, 2007)

V té době se událo mnoho změn. Vypukla první světová válka. Paní Foglarová koupila krámek, bylo to malé papírnictví na Vinohradech, které leželo téměř hodinu cesty od domu, kde bydleli. Maminka do svého nového zaměstnání odcházela brzy ráno a vracela se až večer v osm hodin. O chlapce se starala babička, která se k nim přestěhovala. Byla velmi přísná a tak se chlapci každý večer těšili na návrat maminky, zvláště malý Jaroslav.

Vzpomíná, jak se bál pohnout pokrývkou, když ležel v posteli, protože ho přikrývala maminka, tak aby si to přikrytí nezkažil. (Foglar, 2005)

Mamince se podařilo sehnat byt v domě nad papírnickým krámkem. Rodina Foglarových se stěhuje na Vinohrady, Korunní třída č 732/6, třetí patro, do bytu čítajícím dvě místnosti. V tomto domě žil Jaroslav s maminkou až do roku 1978 (Hamanová – Lábusová, 2008).

Foglar ve své knize vzpomíná, jak nastupuje do druhé třídy na Vinohradech k učiteli Vlachovi. Pan učitel je však hrubý člověk a citlivá duše budoucího spisovatele pod vedením takového člověka trpí. Do školy chodil se strachem a čtyři roky se trápil. Poté postoupil na vyšší stupeň, takzvanou měšťanku. Nový třídní pan Stuna a učitel matematiky pan Synek mu padli do noty. V té době věnovali učitelé úhlednému psaní velkou pozornost a většina dětí si osvojila dokonale čitelný rukopis. Malý Jaroslav měl z psaní radost. S potěšením psal slohové úkoly a většinou byl ohodnocen známkou 1/1. První jednička byla hodnocením za obsah práce a ta druhá za písemnou úpravu. Na začátku osmé třídy byl Jaroslav navržen za školu k dvouměsíční bezplatné cestě do Švýcarska. Akci na zotavenou organizoval Červený kříž. Pro Foglara to byla velká čest, že byl vybrán učitelským sborem z celé školy, jakožto žák, který neudělá naší republice ostudu. Ve Švýcarsku byl ubytován u manželů Randinových ve vesnici Valleyres. Rodina vlastnila statek a Jaroslav zde pomáhal. Česal švestky a pásal krávy. Pobyt na zdravém vzduchu se mu velice líbil a dva měsíce rychle utekly. Další léto, roku 1921, jel se školou na Slovensko do Piešťan, pro děti v té době do vzdálené země. Zde se mu také velmi líbilo. Jen prý chleba jim dávali málo a tak měli pořád hlad. (2005)

Po návratu ze Švýcarska se Jaroslav cítil silný a tělesně zdatný. Jeho vzorem mrštnosti, síly a odvahy se stal Zorro, hlavní hrdina filmu Zorro mstitel. I ostatní kamarádi ho chtěli napodobovat a tak založili partu, která si sepsala několik zákonů. Bylo zde stanoveny ranní a večerní cvičení, mytí studenou vodou, opalování a slušná mluva. Za každé sprosté slovo dávali pokutu do společné pokladničky. Nejvíce ze všeho toužil Jaroslav s kamarády po tělesné dokonalosti. Bylo mu necelých čtrnáct let, když si uvědomil svůj další zájem a to jak hluboce ho uchvátila příroda. Obdivoval její barvy, lákalo ho hvězdné nebe, miloval západy slunce, uctíval hluboké tůně a tajil dech, když slunce vycházelo. Okouzila ho příroda v Prokopském údolí, kam se později stále vracel. (Foglar 2005)

1.1.2 Setkání se skautingem

Jaroslavovi bylo třináct let a ve škole o přestávce jedl stejně jako jeho kamarád Mirek svačinu. Mirek měl tu svoji zabalenou do novin a při jídle je pročítal. Náhle si všiml inzerátu, který lákal chlapce, aby se přihlásili v místnostech spolku Český skaut a nabízel možnost zúčastnit se zájezdu na první světové jamboree, tj. velké skautské setkání, do Anglie. Hned ten den se vypravili na danou adresu. Tam se dozvěděli, že pokud jamboree chtějí vidět, musí si cestu samozřejmě zaplatit. Zároveň hochům nabídli členství ve skautu a naši dva kamarádi se nechali zapsat. První schůzka byla příjemná, hoši zpívali a cvičili pochod s obraty, žádná hra je však ten den nečekala. Další schůzkou byl nedělní výlet do Prokopského údolí, kde je čekala hra s názvem Plížená. Třetí schůzka byla, ač to tehdy netušil, pro Jaroslava na dlouho poslední. Vedoucí na této schůzce rozdál chlapcům losy skautské loterie a ty měli prodávat. Každý deset kusů a nováčci, tedy i Jaroslav s Mirkem, kusů dvacet. Chlapci prodávali úspěšně a ještě si pro další losy zašli. Prodali jich spolu celkem sto padesát. Jelikož však bylo venku velice sychravé počasí, Jaroslav prochladl a dostal zápal plic. Jeho stav byl vážný a po uzdravení mu maminka další schůzky se skauty zakázala. (Zapletal, 2007)

O skautech se Jaroslav dozvídal z různých stran a tento spolek ho velmi přitahoval. Byl si jistý, že přesně tento druh zábavy i povinností mu chybí. Bratr Zdeněk s kamarády se rozhodli založit oldskautský klub. Oldskauti byli mladíci většinou starší než osmnáct roků, kteří se nevěnovali práci s mládeží, starali se o své zájmy dospívajících, mladší osmnácti let mezi sebe většinou nebrali, a tedy nebyli řádným skautským oddílem. Jaroslav tehdy rozdíl neznal a tak se s velkým nadšením stal v březnu 1923 členem 48. klubu oldskautů v Praze, který si říkal Jestřábi. Jaroslav si pro vstup k oldskautům přidal jeden rok a má v přihlašovacím archu do Svazu skautů napsán rok narození 1906. Náplň tohoto oddílu ho neuspokojovala a celé dva roky členství snil o nějaké změně. (Raba, 2005)

Jak vypráví Jaroslav Foglar, ta se dostavila v podobě oddílu č. 34, který si říkal Ohnivci a skládal se z asi třiceti hochů většinou o čtyři roky mladších než Jaroslav. Tento oddíl vedl pan učitel Kalivoda a pomáhal mu J. Ryšavý – Bobr. Jaroslav prožíval jedno z nejkrásnějších období svého života: pracoval s mládeží, vyražel s nimi na výlety do přírody, soutěžili. K panu učiteli chodil skoro každý večer a pracovali společně na různých písemnostech. Ve svých vzpomínkách říká, že mu připadal jako nový otec, když o svého přišel tak mlád. Po dvou měsících jmenoval pan učitel Jaroslava svým zástupcem, Bobr se vzdal své funkce a chtěl být pouze instruktorem. V lednu přidělil pan učitel Jaroslavovi

přezdívku Jestřáb, podle názvu oddílu, z kterého k nim přišel a podle pera, kterým o oddílu do kroniky píše. (2005)

Od tohoto okamžiku se Jaroslavu Foglarovi říkalo Jestřáb. Sám však často poznamenával, že by se k němu hodila nějaká mírnější, ne tak dravá přezdívka, například by si pro sebe uměl představit přezdívku **Píd'alka**. Pro zajímavost, své milované mamince říkal v soukromí **Pumík**.

1.1.3 Vzdělání J. Foglara

Jaroslav byl vzorným žákem jen v prvních pár letech obecné školy, kdy měl před ostatními náskok ve čtení a psaní. Na měšťanské škole byl žákem průměrným, takže po jejím absolvování nemohl pomýšlet na střední školu. Maminka mu poradila dvouletou obchodní školu, ta nekončila maturitou, ale absolventi dostali pouze vysvědčení, které je opravňovalo vykonávat podřadnější úřednické práce. Foglara prý učení nebavilo, obchodní školu ukončil v roce 1925. (Zapletal, 2007)

1.2 Dospělost

1.2.1 Jestřábovo první zaměstnání a první tábor

Foglarovým prvním zaměstnáním, kde však působil pouze krátce, byla práce u firmy Wys Miller et Co. Jednalo se o informační kancelář, která zájemcům zjišťovala spolehlivost firem. Jaroslavova práce byla jednoduchá, např. třídění pošty či psaní dotazů různým firmám. Druhým zaměstnáním se stala úřednická práce u firmy Oskar Staein, velkoobchod papírem. (Hamanová, Lábusová, 2008)

Současně se zaměstnáním v papírnách se Jaroslav naplno věnuje Čtyřiatřicítce, kde mu pan učitel i Bobr nechávají stále volnější ruku. Na prázdniny roku 1925 naplánuje svůj první tábor. Nevěděl, jak vlastně takový tábor vypadá, ale přesto odjel s osmi chlapci vlakem do míst u Ledče nad Sázavou. Jak sám uvádí – bez příprav, bez kladiv, bez hřebíků, bez pil. Ke svému velkému štěstí cestou z nádraží potkali vedoucího 35. oddílu z Prahy, který šel právě z nákupu. Vedoucí se jmenoval Ladislav Rački a nabídl Jaroslavovi jejich základnu, stany s podsadami, zařízení včetně slavníků s tím, že jejich oddílu tábor za tři dny končí. Foglar nabídku s pokorou přijal a uvědomil si svoji absolutní nepřipravenost. Kdo ví, jak by tento první tábor bez ušlechtilé pomoci probíhal. Po návratu z tábora čekala Jaroslava další nepříjemnost. Pan učitel se vzdal vedení Čtyřiatřicítky. Bobr oznámil, že

u práce zůstane, jen pokud zbytek hochů z oddílu přejde do 2. pražského oddílu, který právě skomíral a nevyvíjel žádnou činnost. Foglarovi se do přechodu pod nějakou Dvojku nechtělo, ale Bobr byl neoblomný. Jaroslav rezignoval a pomalu si na nové označení 2. pražský oddíl zvykal. (Foglar, 2005)

V září roku 1927 se ujímá vedení, v té době už milované, slavné Pražské Dvojky, přezdívané též sdružením Hochů od Bobří řeky. Tehdy ještě netuší, že na dlouhých šedesát let. (Polák, 2003)

V roce 1936 byl oceněn Skautskou láskou, což je mimořádné ocenění za úspěšnou dlouholetou vůdcovskou činnost.

1.2.2 Další zaměstnání

Na jaře roku 1938, po třinácti letech u firmy Oskar Stein, dává Jestřáb výpověď a odchází do propagačního oddělení nakladatelství a vydavatelství Melantrich. (Zachariáš, 2007)

Odtud je to jen krůček do redakce časopisu pro mládež. Časopis se jmenoval **Mladý hlasatel** a právě Foglar se chtěl stát jeho redaktorem a přišel s nápadem, že by měl Melantrich vydávat moderní týdeník pro dospívající děti a tak si vychovávat budoucí čtenáře svých časopisů. Do Mladého hlasatele však mohl ze začátku jen přispívat drobnými články. Až přišel s myšlenkou čtenářských klubů, která se ujala a měla silný ohlas, nabídli konečně Foglarovi místo v redakci. Hned po nástupu na redaktorské místo vymyslel kreslený seriál o Rychlých šípech, díky kterému začal náklad Mladého hlasatele stoupat. Později následoval román na pokračování Záhada hlavolamu. (Zapletal, 2007)

Vydávání časopisu bylo v květnu 1941 příkazem nacistických okupačních úřadů zastaveno. Mladý hlasatel se v té době pyšnil nákladem 200 tisíc výtisků. Z Foglara se na čtyři roky stal pouze nakladatelský lektor, který posuzoval rukopisy ostatních autorů. Jeho zaměstnavatel čekal, že po válce oblíbeného redaktora vrátí na původní místo. Válka skončila, na ministerský příkaz však nesměla být vydávána žádná periodika, která vycházela za německé okupace, a proto Jestřáb přešel na podzim roku 1945 do časopisu **Junák**, na pozici šéfredaktora. Zde se však střetávají názory na podobu časopisu a na Jaroslava jsou vyvíjeny tlaky ze strany skautských činovníků, kteří chtějí svůj časopis pouze se skautským obsahem. Proto, když Foglara oslovil Karel Bureš s nabídkou Mladé fronty, tak neváhal a stal se redaktorem týdeníku **Vpřed**. Časopis byl pomyslným pokračovatelem Mladého hlasatele. Znovu začínali pracovat Čtenářské kluby, na scénu

vstupují Rychlé šípy a strýček Tomy. Časopis však byl v roce 1948 komunistickou cenzurou zakázán a Jestřáb směl zůstat v redakci jen do konce ročníku. Skautská organizace byla po únoru 1948 úředně zakázaná, její funkcionáři byli odsouzeni v politických procesech k mnohaletým trestům odnětí svobody. (Hamanová, Lábusová, 2008)

Jaroslav Foglar, kromě problémů souvisejících se ztrátou zaměstnání, musel čelit pomluvám a kritikám jak své osoby, tak kritikám jeho literárních děl, klubů, časopisů a seriálů.

Redakce časopisu Vpřed ještě využila čtenářské oblíbenosti a v září zavádí odznak čtenářů „**Žlutý kvítek**“. Drobný odznáček ze žlutého skla, ten kdo ho nosí připnutý, ukazuje dobrou vůli pomoci druhému, odmítá násilí a bezpráví, preferuje mír mezi skupinami i jednotlivci. (Polák, 2003)

1.2.3 Pozdější - nedobrovolná zaměstnání

Jak uvádí Foglar ve své knize, zákaz časopisu Vpřed byla autorova druhá redakční likvidace, zaviněná politickými zvraty a machinacemi. S velkou chutí se vrhl do činnosti v oddíle a uvědomil si, jak býval z redakční práce vyčerpaný. Ani trochu mu nevadilo, že je nezaměstnaný. Žít mohl pohodlně i s maminkou ze svých velkých úspor. Téměř pět let žil v této, dá se říci poklidné situaci. Vše skončilo dnem, kdy za ním přišel vyšetřovatel Státní bezpečnosti. Dotazoval se, z čeho Jestřáb žije a sdělil mu, že má pro něj práci. Jaroslav musel nastoupit do Městské stanice mladých turistů. Na této práci bylo hrozné, že měl hlásit, kdyby se v této organizaci objevil zakuklený skautský pracovník, tedy aby Jestřáb dělal donašeče. Po roce neudávání byl Foglar donucen ze stanice odejít a musel nastoupit na místo vychovatele v Domově středoškolské mládeže. Zde autor působil, jak říká, deset ztracených let. Státní bezpečnost ho stále nutila ke spolupráci. (2005)

Jestřábovi byla práce v internátu utrpením. Patnácti až devatenáctiletým studentům nerozuměl a neuměl to s nimi, ač ve Dvojce působil jako vynikající pedagog. Je však pravdou, že do oddílu si chlapce vybíral a na internátě ubytované chlapce ne. V polovině šedesátých let ho čekají lepší časy. Zase vycházeli jeho knihy a to ve vysokých nákladech. Značný příjem měl i za sešity s obrázkovým seriálem Rychlé šípy. Toto „zlaté“ období trvalo pouze pět let a znovu se dostává na seznam zakázaných. Za tu krátkou dobu si vydělal dost peněz, a proto z nich mohl žít dalších sedmáct let. (Zapletal, 2007)

1.3 Stáří

1.3.1 Pozdní radosti

Sametovou revolucí v roce 1989 skončila pro Jaroslava Foglara všechna omezení a zákazy. Začaly se mu hrnout různé nabídky. On si plnými doušky vynahrazoval vše, co mu předchozí režim odepíral. S odstupem času pak přiznával, že některé jeho narychlo vydané knihy v laciných a nelákavých provedeních snad vyjít ani neměly. Radost z volnosti však převažovala. Nakladatelství Olympia splnilo Jestřábův dávný sen a vydalo souborné vydání stínadelské trilogie - Dobrodružství v temných uličkách (Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří a Tajemství Velkého Vonta). Dostával různá vyznamenání a ocenění, například titul Čestný občan hlavního města Prahy. Potěšení měl z pravidelné četby v Českém rozhlase 2. Zde předčítal, v pořadu Rádio na polštář, Foglarovy knihy Alfred Strejček. Pořad se stal ještě krásnějším, když četbu doprovázel Štěpán Rak hrou na kytaru. Nakrátko došlo i k obnovení časopisu Mladý hlasatel. Jaroslav se zúčastňoval spousty besed, kde se představil jako úžasný vypravěč a kde i předčítal ze svých milovaných knih. Zajímavá pro něj byla spolupráce s výtvarníkem Kájou Saudkem na komiksových seriálech. (Raba, 2005)

Miloš Zapletal nás ve své knize upozorňuje, abychom si uvědomili, že se Jaroslavu Foglarovi až ve dvaosmdesáti letech, po téměř čtyřiceti letech donuceného mlčení, dostalo občanského uznání a plné tvůrčí svobody. (2007)

Jestřáb byl držitelem nevyššího skautského vyznamenání Stříbrného vlka, dále Junáckého kříže Za Vlast 1939-1945, za věrnost ideálům svobody prokázané za německé okupace a držitelem ceny Za úsilí o nápravu věcí lidských od nadace J. A. Komenského. (Foglar, Hojer, Černý, 2000)

V roce 1997 se Jestřáb dožil devadesáti let. V Muzeu hlavního města Prahy se od dubna do září konala výstava „Po stopách Rychlých šípů“, která měla obrovskou návštěvnost. Autoři Jiří Stegbauer a Jaroslav Švancara ji připravili k devadesátým narozeninám Jar. Foglara a nedožitým devadesátinám autora kreseb dr. Jana Fischera (Foglar, 2005).

Ve Sluneční zátoce (u Ledče nad Sázavou) byl den před Jestřábovými narozeninami odhalen památník, který má navždy chránit místo, které inspirovalo J. Foglara k napsání knihy Hoši od Bobří řeky. Jestřáb se této akce zúčastnil a dokonce bez brýlí zapsal několik vzpomínek do místní kroniky. (Raba, 2005)

Vladimír Janík vzpomíná na tento den slovy: „*Jestřáb tam přijel ještě ve velmi dobrém stavu, měl skautskou košili a dokonce své oblíbené kraťasy!*“ (in Foglar, Hojer, Černý, 2000, s. 37)

Pro shrnutí si připomeňme, že Foglarovy knihy byly na indexu od roku 1948 do roku 1965 a podruhé od roku 1968 do listopadu 1989.

1.3.2 Soukromý život

Pan Foglar se nikdy neoženil, vždy žil po boku své maminky, která se dožila úctyhodných sto dvou let. Ačkoliv byl v průběhu svého života zamilovaný vícekrát, nikdy s žádnou ženou nenavázal hlubší vztah. Jeho starší bratr Zdeněk, který ženatý byl a měl dvě děti, zemřel v šedesáti třech letech na rakovinu plic. Možná díky této bratrově zbytečně brzké smrti, ve většině svých děl Jestřáb upozorňuje na neblahý vliv kouření na mladý organismus.

Ve své autobiografii nám vysvětluje svůj pohled na život: „*Nikdy bych nenapsal svých třiadvacet knížek, statisíce hochů a děvčat by nikdy nelovili bobříky, nikdy bych nevydupal ze země Mladý hlasatel a Vpřed a všechno, co s těmi časopisy souviselo, ani bych nevymyslel stovky a stovky her a činností pro život oddílů a klubů mládeže, kdybych byl rozptylován obvyklými starostmi o vlastní rodinu. Vždycky jsem také – a to na rozdíl od jiných mladíčků – toužil zůstat chlapcem, nestárnout, neustále žít ve světě dětí a mládí.*“ (2005, s. 7)

Miloš Zapletal nám ve své knize přibližuje Jestřábův vztah k mamince, kdy ji náš vůdce oslovuje jako Pumíka či Pumíčka. K mamince se vždy choval s úctou a něhou, dá se říci, že byl na ní po celý život závislý. Každý týden spolu chodili do kina. Večery trávivali společně, někdy si četli, jindy poslouchali rozhlas. Nejšťastnější byl Slávek s maminkou o Vánocích. Když byla maminka nemocná, velice se o ni bál. Sám se o ni staral až do její smrti a nikdy ji nesvěřil do péče cizí osobě. Paní Foglarová v posledních letech svého života nemohla chodit, ale Jaroslav se o ni staral až do její smrti. Když mluvil o maminičině odchodu, není to pouhé „zemřela maminka“, ale „maminka mně zemřela“. Možná hluboký vztah k matce ho vedl k tomu, že se stále cítil jako chlapec a mluvíval o věčném chlapectví. (2007)

Pěkný vztah měl Jestřáb i ke svému bratrovi, takto usuzují podle jeho slov v knize *Život v poklusu*.

„Ale vím, že Zděndův majetek, román Hrabě Monte Christo, který mi dal jednou Zděnda dobrovolně jako náhradu za pohlavěk, jenž jsem nespravedlivě dostal od maminky místo něj. Ten román, svázaný do dvou knih, mám jako památku na mého milého brášku Zděndu dodnes.“ (Foglar, 2005, s. 25)

1.3.3 Pozdní starosti

V roce 1984 jel Jestřáb naposledy jako aktivní účastník na týden na tábor, bylo mu 77 let. O tři roky později, po nepřetržitém šedesátiletém vedení předal svoji milovanou Dvojku pod vedení Milanovi – ing. Žaloutkovi, který se ukázal jako velmi schopný nástupce a vedoucí. (Foglar, Hojer, Černý, 2000)

Po „sametové revoluci“ musel pan Foglar často čelit obviněním z pomahačství Státní bezpečnosti. Zde sice byl půl roku veden pod přezdívkou agent Šípek, ale nikdy se nenašel žádný dokument usvědčující ho z udavačství a ke svému „poklesku“ se sám veřejně přiznal.

Stáří, ten nutný proces našeho života, přineslo panu Foglarovi i starosti. V roce 1991 začal psát podle scénářů kreslených příběhů *Modrá Rokle*, *Ztracený kamarád* a *Jeskyně Saturn* knížku pod jedním názvem – *Modrá rokle*. Jestřábovu práci na knize znemožnila vážná oční choroba a v této těžké situaci mu velmi pomohl jeho přítel Jiří Raba, který přesvědčil nemocného, aby mu text diktoval a Jiří ho psal do počítače. Poslední kapitoly v červenci 1994 již dopsal Foglar sám. Kniha byla později přepsána do Braillova písma. (Nosek, 1999)

Koncem roku 1992 byl přepaden dvěma výrostky, kteří ho chtěli okrást, dovolal se naštěstí včasné pomoci. Jaká je to ubohost přepadnout bezbranného starého člověka. Po většinu svého předešlého života by se jim díky svému pravidelnému cvičení zřejmě ubránil sám.

Od jara 1995 byl Jaroslav Foglar dlouhodobě hospitalizován v Thomayerově nemocnici, odkud však dle možností vyjížděl na besedy. V této nemocnici **umírá 23. ledna 1999 ve věku 91 let**. Je pochován na Vinohradském hřbitově (Foglar, 2005).

Jaroslav Foglar podepsal půl roku před smrtí darovací listinu na své písemnosti Památníku národního písemnictví. Velkou zásluhu na tomto rozumném rozhodnutí má Jiří Raba (Hamanová, Lábusová, 2008).

Rudolf Zahradník říká o Jestřábovi s úctou: „*Mládí má obdiv pro čest, dovednost, spravedlnost a dobrodružství. Cítí nositele těchto vlastností. Je idealistické a má ideály. S tím rezonují myšlenky skautingu. Nepoznal jsem většího znalce těchto myšlenek a tužeb mládeže, než byl Jaroslav Foglar, Jestřáb. A ani si většího znalce nedovedu představit. Šťastní jsou ti, jímž z mládí do dospělosti zbude něco z výše uvedených rysů a vlastností.*“ (in Foglar, Hojer, Černý, 2000, s. 13)

Nad osudem Jaroslava Foglara se zamýšlí také Miloš Zapletal: „*Jestliže dnes přehlídíme Foglarův život, nemůžeme se ubránit myšlence, že se narodil ve špatnou dobu. Prožil téměř celé dvacáté století, které možná bylo nejhorší v celých dějinách lidstva. V jeho průběhu došlo ke dvěma světovým válkám, které trvaly dohromady deset let.*“ (2007, s. 280)

Foglarův dobrý přítel Jiří Raba hodnotí Jestřábův život slovy: „*Byl svým způsobem šťastný i nešťastný zároveň, byl obklopen zástupem příznivců, přesto míval pocit osamělosti*“ (2005, s. 185)

S láskou na Jestřábovy vtípky vzpomíná Kamil Kuchler: „*Ty legrácky a různá úsloví byla jeho oblíbená výhybka, když se debata nebo situace dostávala někam, kde být nechtěl. Nikdy jsem ani dříve, ani v nemocnici od Jestřába neslyšel hrubé slovo. Nejvýše o někom (o kom jsem si já obvykle myslel daleko horší věci) prohlásil: „To je přece blbec, já bych ho snad praštil holí!“ A hned zlehčoval: „Kdybych se o ni zrovna nemusel opírat. Nebo kdybych si na to mohl sednout.*“ (in Foglar, Hojer, Černý, 2000, s. 173)

2 JAROSLAV FOGLAR – DÍLO

2.1 Jaroslav Foglar – spisovatel

2.1.1 Knihy

Třiadvacet knih pro mládež, které Jaroslav Foglar napsal, má dva společné jmenovatele: jednoznačnou oblibu u různých generací čtenářů a srozumitelnou cestu, spočívající ve výchově lásky k přírodě, k obětavému přátelství, k čestnosti, k pracovitosti a odpovědnosti v životě. Jestřáb byl naladěn na psychiku mladého čtenáře a jeho výrazové prostředky, které používal, příjemně plynuly do mysli a prožívání čtenáře a nenásilně ho ovlivňovaly v jeho dalším chování. Zmíním zde však i malé negativum a to, že Foglarovým knihám je občas vytýkána nízká umělecká hodnota, tu však určitě vyváží čtenářská oblíbenost.

Foglarovy knihy na mladé čtenáře působí i preventivně, varují ho před nezdravými následky kouření a požíváním alkoholu, doporučují pravidelné cvičení, ukazují cestu ke skromnosti i čestnosti a radí každému denně se učit a plnit poctivě svoje úkoly. Přesné vymezení takových pravidel najdeme v knize Přístav volá. Zde se sedmi zásadami nazvanými Modrý život řídí dva hrdinové - Jiří Dražan a Láďa Velebil.

- *Ráno budeš důkladně cvičit nejméně čtvrt hodiny. Nepodaří-li se ti to někdy výjimečně pro nedostatek času, můžeš cvičení uskutečnit v jinou dobu téhož dne.*
- *Ráno a večer si pořádně vyčistíš zuby.*
- *Umyješ či osprchuješ se celý studenou vodou.*
- *Nepromluvíš během dne ani jedno hrubé, či dokonce neslušné slovo.*
- *Neuděláš nic nečestného: nebudeš lhát, nikoho neošidiš, neurazíš, nikomu ani slovem neublížíš, nepoškodíš žádný majetek, ať veřejný či soukromý.*
- *Každý den vykonáš alespoň jeden, byť nepatrný dobrý skutek.*
- *Každý den se pokusíš zažít něco radostného – přečteš si kousek nějaké knížky, příjemně se pobavíš s dobrými kamarády, dozvíš se nějakou dobrou zprávu, někdo o tobě řekne něco hezkého, ve škole dostaneš pěknou známku, prožiješ báječnou výpravu, nebo schůzku se svým klubem nebo oddílem a podobně.*

Foglarovy knihy na čtenáře často působí tajemně a zároveň kouzelně, jsou plné záhad a tajemství. Kniha nás vtáhne do děje a my máme ve skutečném životě chuť prožít také

něco napínavého a dobrodružného. Autor nám ve svých knihách odhaluje svůj mimořádný smysl pro humor. Učí vnímat čistotu přírody, ale i posvátnost starých městských čtvrtí. Nabízí návod, jak si vyplnit volný čas. Dává nenápadné rady jak se postarat sám o sebe, jak je dobré si sám umět uvařit, ale také potřebné znát první pomoc v případě zranění. Čtenáři umožňuje si své znalosti a schopnosti poměřit s ostatními vrstevníky. Mírnými slovy vysvětluje co to je přátelství a poskytuje návod na hluboké přátelství.

Miloš Zapletal nám ve své knize představuje Jaroslava Foglara i jako básníka, který se pokoušel psát občas i verše, ale básník se z něho nikdy nestal, byly to spíše veršovánky nežli skutečná poezie. Doménou Jestřába byly knihy. Zapletal se vyjadřuje o psaní knih a porovnává ho s jinými zaměstnáními, kdy je vždy vyžadována určitá zručnost. Říká, že spisovatel musí umět dobře jazyk, kterým píše, musí mít druhým co říci, mít chuť to těm druhým sdělit, mít talent a fantazii a prokázat velkou vytrvalost. A právě vytrvalost a talent musí být u Foglara vyzvednuty. Knihu začal Jestřáb psát až ve chvíli, kdy se mu zrodil v hlavě nápad. Někdy byla tím nápadem třeba malá drobnost. Je na místě se také zmínit o místech, kde Foglar svá díla psal. Ačkoliv se nabízí představa útulného domova, kde v blízkosti sedí maminka, nebývalo to tak. Nejčastěji odcházel psát do parku či jinam, kde je rušno. (2007)

Při psaní knih míval Jestřáb zvláštní zvyk, kde dílo začal psát, tam se jej snažil dokončit. Záhadu hlavolamu psal v Prokopském údolí, Tajemství Velkého Vonta na chatě v Černošicích pod jabloní, Strach nad Bobří řekou na lavičce u dětského hřiště pod Karlovým mostem, ale Modrou rokli psal doma a to v mansardní pracovně. Zjistil, že nejlépe se mu píše, když cítí kolem sebe živo. (Raba, 2005)

Přehled knih z dílny J. Foglara včetně roku vydání a vydavatele (knižního vydání)

Přístav volá – 1934, Melantrich

Boj o první místo – 1936, Kobes

Hoši od Bobří řeky – 1937, Kobes

Tábor smůly – 1938, Kobes

Chata v Jezerní kotlině – 1939, Kobes

Historie Svorné sedmy – 1940, Kobes

Pod junáckou vlajkou – 1940, Kobes

Záhada hlavolamu - 1941, Kobes, v roce 1969 vznikl televizní seriál - režie Hynek Bočan

Když duben přichází - 1944, Kobes

Tajemná Řásnovka - 1965, Blok
Poklad Černého delfína - 1966, Blok
Kronika Ztracené stopy – 1967, Naše vojsko
Dobrodružství v Zemi nikoho - 1969, Olympia
Devadesátka pokračuje - 1969, Olympia
Stínadla se bouří - 1970, Olympia
Tajemství velkého Vonta - 1986, v Německu - v českém jazyce; 1992 - Olympia
Život v poklusu – 1990, TJ Sokol Silůvky
Nováček Bubáček píše deník - 1990, Šebek a Pospíšil
Jestřábe, vypravuj I., II., soubor povídek– 1990, Šebek a Pospíšil
Výprava na Yucatan , výběr z kronik – 1990, Západočeské nakladatelství
Strach nad Bobří řekou – 1990, Olympia
Dobrodružství v temných uličkách - 1990, souborné vydání trilogie
Rychlé šípy - 1998, Olympia
Náš oddíl – 1992, Atos
Závod o modřínový srub, soubor povídek - 1993, Atos
Modrá rokle - 1994, Olympia (podle kreslených seriálů)
Kronika Hochů od Bobří řeky I., II. – 1996, Olympia
Z Bobří hráze – 1999, Olympia
Svorní gambusíni a jiné příběhy – 1999, Olympia (soubor kreslených seriálů)
(Nosek, 1999)
Z Jestřábova pera vyšly i dvě divadelní hry, Tábor ve sluneční zátocce a Tajemství jezerní kotliny. Významné místo v jeho práci mají kreslené seriály, např. Rychlé šípy, Modrá rokle, Příběhy medvědí družiny, Za poklady starých Inků a další.
Šárka Mátlová (2012) ve své bakalářské práci vyjmenovává a popisuje všechny výchovné metody, které ve svých literárních dílech J. Foglar použil. Nalezneme zde:

- metodu příkladu (zprostředkovaného vzoru, přímého optického vzoru)
- metodu kouzla okamžiku (kouzla přírody, táborových ohňů a černých hodinek, kouzla písní, kouzla obřadů a rituálů)
- metodu motivace (motivace herní, pracovní, životní, bodování)
- metodu hodnocení (pochvala – pokárání, hodnocení odměnou – trestem)
- metodu hrou (dlouhodobé hry)
- metodu bobříků

- metodu režimu
- metodu samosprávy
- metodu streetworku (tj. terénních prací)

Jiří Stegbauer nás informuje o úspěšnosti Foglarova literárního díla: „*Kniha Rychlé šípy byla vyhodnocena jako nejčtenější kniha roku 1998.*“ (in Foglar, 2005, s. 204)

Kniha Hoši od Bobří řeky zažila v roce 2005 své sedmnácté knižní vydání, přiznejme si, že taková četnost hovoří o oblibě a popularitě tohoto díla. „*Je to zkrátka kniha, kterou by měl znát každý zážitkový pedagog.*“ (foglarweb)

2.1.2 Kroniky a deníky

Jaroslav Foglar hodnotí svoji práci slovy: „*Je a bylo dobře, že jsem svou funkci kronikáře – zároveň s vedením oddílu plnil tak dlouho, vlastně plných šedesát let, a to celkem velmi podrobně.*“ (2005, s. 57)

Ano, Jaroslav Foglar působil plných šedesát let ve skautském oddíle a po celou tuto dobu zde s radostí psal oddílové kroniky. S nadšením, dá se to nazvat i posedlostí, si psal i své vlastní deníky i poznámky do zápisníků. Už od dětství si psal soukromý deník a vydržel si jej psát až do stáří. Zaznamenával si veškeré události, které ho nějak oslovily či zasáhly. Ve své milované Dvojce sděloval chlapcům různá doporučení, rady a připomínky k jejich chování skrz oddílový časopis, osobní dopisy či oběžníky. Radil hochům, aby si oběžníky archivovali a dále využívali. Psanou formou působil i na rodiče členů v oddíle. Byl kronikářem opravdu pilným, množství jeho práce je uložené v Památku národního písemnictví a může ho zhlédnout a obdivovat kterýkoliv čtenář. (Hamanová, Lábusová, 2008)

Svůj první deník si založil malý Slávek, když mu nebylo ještě ani deset let, udělal si jej z nepopsané účetní knihy. Zaznamenával do něj s pravidelností své dětské prožitky, včetně výdělků získaných službami sousedkám v domě. Když už chodil do práce, zaznamenával si během dne drobné zážitky třeba na kraj novin či tramvajové jízdenky. Většinou to bylo jen pár vět s připsaným datem, aby věděl, ke kterému dni patří. Poznamenával si třeba i výraznější změnu počasí, nebo poznatky o setkání se zajímavou osobou. Doma si pak poznámky přepisoval do deníku. K pravidelnému psaní deníku nabádal i chlapce ve svém oddíle. Deníky jim kontroloval, ty pěkné dával na výstavku a přidělil za ně dostatečný

počet bodů. Hodně „dvojkařů“ se mohlo těšit z věnování, které jim do deníků vepsal Jestřáb a také často doplnil drobnou kresbu. Psaní deníků podporoval pochvalami v oddílovém časopise. (Zachariáš, 2007)

Jestřáb psal do svých milovaných kronik nepřetržitě. Po každé schůzce, po každém výletě, po každém prožitém dni na táboře zapsal všechny příhody, milé i nepříjemné, zkrátka vše co se přihodilo a často doprovodil svůj text obrázkem přírody, nebo portrétem některého ze členů oddílu.

Kroniky, to obrovské Foglarovo dílo, jsou dnes uloženy v Památníku národního písemnictví a tvoří 70 foliantů (velká kniha pozn. autora), které svým formátem o kousek přesahují rozměr A4. Je to k nevíře, že to je dílo jediného člověka, který chodil do práce a ve volných chvílích se věnoval skautskému oddílu a později pečoval o nemocnou maminku. Odhadem je v kronikách popsáno na sedm tisíc stran. V některých svazcích se najdou zápisy a kresby i jiných členů oddílu, přesto jsou kroniky z osmdesáti až devadesáti procent zaplněny Foglarovým úhledným, dobře čitelným rukopisem. Podle vyjádření paní Lábusové, která v Památníku zpracovává Foglarův archiv, patří tento, kdysi soukromý fond k nejrozsáhlejším ze všech, které jsou v této instituci uloženy. Jestřáb si ponechával všechny dopisy od přátel a čtenářů, ale vzorně si pořizoval kopie svých dopisů. A právě ty mají dnes obzvlášť velkou cenu, protože originály již neexistují. (Zapletal, 2007)

Zbyněk Malinský hodnotí pilnost Jaroslava Foglara: *„Jestřáb kronikář, jako dávní písmáci psal rukopisné tlusté „Bichle“, jak by řekl, o všem, co se v jeho Dvojce přihodilo nebo šustlo. Nevím kolik je těch kronik, ale myslím, že to je dílo ve střední Evropě koncem druhého tisíciletí rozsahem ojedinělé.“* (in Foglar, Hojer, Černý, 2000, s. 47)

Ve své autobiografii se Foglar přiznává, že jednou zápis do kroniky neudělal. Podnikli s oddílem třídní výpravu na Mníšek. Na cestě se potkali s dívčím oddílem a Jaroslav se seznámil s příjemnou dívkou, zapálenou pro oddíl stejně jako on. Porozuměli si a sdělovali si své oddílové problémy. Jestřáb však byl z tohoto setkání i po návratu tak rozechvěn a zbaven rovnováhy, že zápis do kroniky nebyl schopen napsat. (Foglar, 2005)

Za druhé světové války měl o své kroniky Jestřáb velké obavy. Gestapo nechalo zavřít a zapečetit klubovnu ve věži, kde byly uloženy kromě všeho táborového vybavení i oddílové kroniky. Několik týdnů si Jaroslav lámal hlavu, jak je zachránit. Jednou si při své obchůzce kolem klubovny všiml, že papírová pečeť je odchlípnutá. Několikrát se ještě v průběhu dvou měsíců k věži vrátil a viděl, že pečetě jsou na svém místě, ale stále mírně

odchlíplé. Jednoho večera se k záchrannému činu společně se staršími hochy odhodlali. Rozestavěli hlídky do okolních ulic, sám Foglar odlepil již notně odchlíplé pečete, vběhl dovnitř, kroniky vynosil a za pomoci hochů zachránil. (Zapletal, 2007)

Počátkem osmdesátých let si postupně půjčoval Miloš Zapletal všechny kroniky, četl je a dělal z nich výpisky. Tato mravenčí práce trvala tři roky a Jestřáb mu musel plně důvěřovat, když mu je postupně půjčoval. Olympia se v roce 1995 rozhodla vydat tyto výňatky z kronik a vznikly tak dvě knihy s názvem **Kronika Hochů od Bobří řeky I. a II.** První díl měl podtitul Skautský rok a provází čtenáře školním rokem skautů, druhý díl s podtitulem Tábory ve Sluneční zátocce a na Zelené říčce je věnován táborům. (Nosek – Windy, 1999)

Nakladatelství Labyrint vydalo v roce 2012 knihu **Jestřáb kronikářem**, která je koncipovaná jako pamětní kronika a přináší jedinečný výbor autentických zápisů, dokumentů, fotografií, kreseb a komentářů ze sedmi desítek svazků kronik, které vedl Foglar v letech 1924 až 1985.

„Kroniky Dvojky, psané a udržované převážně Jaroslavem Foglarem, jsou dnes součástí literární pozůstalosti, kterou věnoval Památníku národního písemnictví. Je možné je studovat, čerpat z nich a nově hledat cesty k dětem a mládeži. Při jejich četbě často přijdeme na to, že mnohé z těch „nových cest“ a „nových směrů“ Foglar objevil a prošlapal“ (Zachariáš, 2007, s. 125)

2.1.3 Časopisy a čtenářské kluby

Jak jsem se již zmínila v kapitole 1.2.2., Jaroslav Foglar byl zaměstnán celkem ve třech nakladatelstvích, ale přispíval po celý život do různých časopisů a novin. Nejvýznamnější je jeho práce v časopisech Mladý hlasatel, Junák a Vpřed.

Jako na jedno z nejkrásnějších období vzpomíná J. Foglar na nástup do redakce Melantrichu. Nejdříve byl pouze přispěvatelem do Mladého hlasatele. Až později byl přijat do propagačního oddělení, kde získával zkušenosti s redakcí. Svoji originální myšlenku na čtenářské kluby nosil dlouho v hlavě a rozvíjel. Nejdříve ji představil redaktorovi Mencákovi, který nápadu moc nevěřil a zavedl v časopisu Mladý hlasatel pouze sdružení Tábor mladých, který měl za úkol přijímat mladé, zasloužilé čtenáře ale ti nemuseli vykonávat žádnou činnost. Jestřáb měl však jasnou představu, viděl hochy a děvčata ze zapadlých vesnic či z malých měst, kteří neměli žádnou příležitost k třeba i pouze

malému hrdinskému činu, ale přesto bylo nutné dát jejich volnému času nějakou náplň a pravidla. (2005)

8. května 1937 se myšlenka stala skutkem, vyšlo 36. číslo II. ročníku Mladého hlasatele a na 3. straně se čtenáři dočetli o vzniku a tvoření čtenářských klubů. Bylo to poprvé, kdy nějaký časopis přestal pouze informovat a bavit čtenáře, ale pokouší se ovlivňovat chování, činnost a jednání chlapců a děvčat. Mládež Foglarovu myšlenku pochopila hned, do týdne od výzvy do redakce přišlo padesát přihlášek. Přihlašovat se mohly kluby chlapců i dívek. Každému klubu přidělila redakce číslo, podle pořadí, kdy přihláška došla. Každý klub měl svůj název, např. 79. klub Mladého hlasatele „Lhotecká parta“, každý člen klubu obdržel zdarma od redakce legitimaci, kam si lepil klubovní známky otiskované v časopise. Redakce klubům doporučuje si vést kroniku, zhotovit si razítko klubu a vypracovat si klubovní zákony. V zákoně by bylo např. uvedeno: Každý člen klubu bude o prázdninách pomáhat při polních pracích, nebo každý člen klubu se naučí plavat. Po klubech redakce chce, aby si členi našli ušlechtilou zábavu, pomáhali starým lidem, prováděli výpravy, nacvičovali besídky, měli své tradice. Kluby potom posílaly hlášení o své činnosti do redakce, nikdo jim však nenařizoval, co mají přesně dělat, a tak byla hlášení bezprostřední, spontánní, napsaná bez zábran. (Pírek, 1990)

V listopadu 1938 došlo ve vedení redakce Mladého hlasatel ke změně, odešel vedoucí redaktor Mendík. Ředitel Melantrichu Šalda si pozval do své kanceláře referenta propagačního oddělení Foglara a sportovního redaktora Karla Bureše a dal jim na starost Mladého hlasatele. Jestřáb prožívá chvíle největšího štěstí. Hned v prosinci se na zadní stránce časopisu objevil kreslený seriál s příběhy pěti chlapců, kteří své společenství nazvali Rychlé šípy. Příběhy Rychlých šípů přispěly k popularitě Mladého hlasatele mezi mládeží. (Zachariáš, 2007)

Mladý hlasatel se stal v té době nejlepším časopisem pro mládež. Počet výtisků strmě stoupal.

Dle popisu Zdeňka Pírka začal V. ročník Mladého hlasatele s nákladem sedmdesát tisíc výtisků a končil v nákladu 120 tisíc výtisků týdně. Koncem října 1939 zakázala fašistická cenzura zveřejňování čísel klubů, aby v nich náhodou nebyly tajné šifry. Od května 1940 nesměly být přijímány kluby ze Sudet. Jako blesk z čistého nebe přišel zákaz vydávání Mladého hlasatele v květnu 1941. V té době bylo registrováno 24 600 čtenářských klubů. Německé úřady dovolily Foglarovi, po dlouhém běhání a prošení, vytisknout leták

Klubovní pošty, kde bylo klubům oznámeno zrušení Mladého hlasatele a zároveň konec čtenářských klubů. Hodně klubů po této zprávě zaniklo, nebo omezilo činnost, většina klubů však pracovala dál ilegálně. Krátké pokračování klubů bylo umožněno Foglarovi v časopise Správný kluk pod názvem Svorní gambusíni, ale i tento časopis byl po roce zakázán. Po válce Jestřáb obnovil kluby v časopise Junák, kde ale působil krátce, a po jeho odchodu z redakce, kluby postupně zanikaly. Foglar přešel do vydavatelství Mladá fronta a převzal vedení časopisu Vpřed. Zde rozjíždí v dubnu 1946 čtenářské kluby časopisu Vpřed. Jestřáb si sem převedl i kluby, které se mu přihlásily v době Junáka. Tak jako v předešlých dobách mají kluby své názvy, vlajky, hesla, dostávají odznak čtenářského klubu a musí složit slib. A kouzlo klubů se opakovalo, v redakci se shromažďovaly desítky tisíc hlášení, ve kterých děvčata a chlapci popisovali činnost svého klubu. Mládež se snažila být lepší než dosud, kluby se byly prostředkem k sebevýchově. Velkým vzorem jim byly Rychlé šípy. Na adresu časopisu Vpřed se však začaly snášet i kritiky, byli to hlavně závistivci z ostatních časopisů pro mládež, ale své polínko do ohně si přiložil i Výzkumný ústav pedagogický. Po dvou letech úspěchů, bylo registrováno třináct tisíc klubů. Časopis Vpřed byl sloučen s časopisem Junák a Foglar propuštěn. Klubům je sděleno, že můžou pracovat dál, ale nemusí mít vlajky, odznaky, razítka a ruší se legitimace. Klubovní tematice byl věnován v novém časopise a názvem „Junáci, vpřed!“ stále méně místa a celá úroveň časopisu poklesla. Poklesl i zájem čtenářů, v roce 1949 bylo přihlášeno pouhých 311 čtenářských kroužků. Od dubna 1950 už není v časopise o čtenářských klubech ani jedna zmínka. Některé kluby pak navázaly písemný styk přímo s Jestřábem. (1990)

Oddílové časopisy

Pro své hochy ze skautského oddílu vydával Jestřáb časopisy s různými názvy, např. Originál Váša, Somrák, Pejsek, Gonio, asi nejznámější je Čigoligo, kterého napsal přes 500 čísel. Název časopisu zní civilně, jak Jestřáb říkal osobám stojícím mimo Dvojku, podivně. Vypůjčil si ho z pokřiku, který „dvojkaře“ naučil dánský skautský vůdce Jørgensen na táboře v roce 1922. Pokřik je, dá se říci, foglarovskou klasikou a má zde své místo: „Čigoligo, Čigoligo, čau, čau, čau, Pomalago, Pomalago, pau, pau, pau, Čigoligo, Pomalago, vis, pom, pej, Druhý oddíl, ra, ro, rej. Ahoj!“ (Zachariáš, 2007, s. 101)

Současnost

V časopise **Bobří stopa**, který dnes vydává redakce Sdružení přátel Jaroslava Foglara, najdeme v každém čísle seriál s názvem Kluby. Tyto stránky nám vždy představí jeden klub Mladého hlasatele, seznámí nás s jeho členy a popíše historii a činy tohoto klubu, který byl založen před více než sedmdesáti lety.

2.2 Jaroslav Foglar – skautský vůdce

2.2.1 Oddílový vůdce

„Je to snad přímo symbolické, že se Jestřáb narodil ve stejném roce jako světové skautské hnutí – v létě 1907“ (Zapletal, 2007, s. 159)

Kdy a jakým způsobem se stal Jestřáb skautem a později oddílovým vedoucím je uvedeno v kapitole 1.1.3. a 1.1.4. Oddíl vedl vzorně šedesát dva let. V roce 1925 byl v říjnu jmenován zástupcem a od roku 1927 se stal vůdcem 2. pražského oddílu. Dá se říci, že Jaroslav Foglar byl hlavním tvůrcem charakteru a podoby českého skautingu. Z druhé strany skauting ovlivnil celý život našeho spisovatele a vůdce, byl hlavním zdrojem jeho inspirace při psaní knih, určoval mu životní cestu a naváděl ho na křižovatkách osudu. Jestřáb se snažil chovat celý život podle pevně stanovených pravidel, která sám sobě stanovil. Tento propracovaný systém sebekázně dokázal formou zábavy předávat dál mladším svěřencům. V hlavě měl jasnou představu jak má vzorný oddíl vypadat, jak má pracovat, které zábavy a hry jsou pro mládež vhodné, jak se má slušný člověk chovat. Tyto představy pan Foglar díky svému oddílu převáděl do skutečnosti. Protože byl rozumný člověk, dokázal si přiznat chyby a z vlastních chyb se poučit.

Miloš Zapletal nám popisuje Foglarovy začátky ve Dvojce jako těžké, protože oddíl trpěl nedostatkem nováčků. Až se stal ze začátečníka zkušený vůdce, začalo se o vzorném oddílu mluvit po celé skautské Praze a chlapani se do oddílu hrnuli. Rozhodl se pro ustálený počet 32 členů, což jsou čtyři družiny po osmi. Použil myšlenku zakladatele světového skautského hnutí R. Baden-Powela, že nejlépe se pracuje s menší, asi desetičlennou skupinkou. Jestřábova práce pro oddíl byla absolutně nezištná, bavila a těšila ho. Jak sám přiznává, mezi chlapani a děvčaty stárl pomaleji. S Dvojkou podnikl více než dva tisíce výletů a zúčastnil se minimálně stejného počtu klubovních schůzek. (2007)

Všichni chlapci ve skautském oddíle se museli řídit následujícími skautskými zákony.

1. *Skaut je pravdomluvný*
2. *Skaut je věrný a oddaný*
3. *Skaut je prospěšný a pomáhá jiným*
4. *Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta*
5. *Skaut je zdvořilý*
6. *Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvorů lidských*
7. *Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců*
8. *Skaut je veselý myslí*
9. *Skaut je hospodárny*
10. *Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i skutcích*

(Břicháček, 1992, s. 25)

Zachariáš (2007) k těmto psaným zákonům doplňuje **Nepsané zákony Dvojky**. Jsou to např. Zákon podrž šlehající větve, Zákon žádné slzy, Zákon cestu přes oseté a nesklizené pole a louky si dvojkaři nezkracují, Zákon o podání ruky, Zákon o vtípkování a řešení sporů, **Zákon zázračných slovíček otvírajících lidská srdce - prosím, milerád a děkuji.**

Jak Foglar sám často zmiňoval, výchova chlapců byla velmi těžká. Jiří Zachariáš (2007) popisuje, jaká rozčarování v prvních letech vůdcovství Jestřáb zažíval.

Jiří Raba nás seznamuje se systémem Foglarova bodování, kdy bodoval chlapcům deníky, úklid klubovny, docházku, slušnou mluvu, školní prospěch či úpravu zevnějšku. Bodoval však i sám sebe, kdy si přiděloval či ubíral body za provedené práce na své chatě a za práce do kterých se mu nechtělo, si přiděloval vyšší počet bodů. S body souvisela i přísnost pravidel v oddíle. Nechoval-li se nějaký chlapec podle skautských zákonů a hrubě se provinil, musel navždycky opustit oddíl. (2005)

Většina dvojkařů vzpomíná na krásná léta prožitá v oddíle dodnes. Mnozí z nich sepsali svá svědectví v některém ze tří sborníků. První sborník sestavil sám Jestřáb, druhý s názvem Pamětní kniha, sestavili bývalí členové dvojky. Třetí sborník vyšel po Foglarově smrti a nese název Jestřábe díky. Vždy 13. ledna se scházejí bývalí dvojkaři, aby si připomněli krásné chvíle v milovaném oddíle. (Zapletal, 2007)

Zbyněk Malinský píše s úctou a obdivem: „*Jestřáb vychoval na osm stovek chlapců k mravnosti, kamarádství a vyplnil jim klukovská léta romantikou a dobrodružstvím.*“ (in Foglar, Hojer, Černý, 2000, s. 47)

Pavel Sladký hodnotí kvality Foglara - vůdce: „*Správný vůdce musí být psycholog, sociolog, elektrotechnik, filosof, botanik, historik a spoustu dalšího najednou, musí však především v sobě držet trochu dětské, klukovské duše, až infantilního nadšení.*“ (in Foglar, Hojer, Černý, 2000, s. 153)

Svůj oddíl předal Jestřáb po nepřetržitém šedesátiletém vedení v roce 1987.

2.2.2 Táborový vůdce

První tábor vedl Jestřáb v roce 1925, kdy mu bylo pouhých osmnáct let. Od té doby vedl neuvěřitelných 42 táborů a dalších 18-ti se zúčastnil. Strávil na nich dohromady 5 let. Právě na táborech ve volné přírodě mohl uplatnit své velké dobrodružné hry v terénu. Všechny tábory byly vždy pojmenované. Pro názornost si uvedme některé názvy:

Tábor v zátocce neznáma - Jestřábův první tábor v roce 1925

Tábor ve Sluneční zátocce - 1931

Tábor Alvaréze – 1942

Tábor strachu – tábor v roce 1944, kam na udání přišla nacistická kontrola

Tábor svobody – 1945

Tábor práce - 1953

Tábor v Jezrní kotlině - 1958

Tábory se konaly na různých místech, nejčastěji však ve Sluneční zátocce u Ledče nad Sázavou. Některé tábory naplánoval Jestřáb až na Slovensku pod Kriváněm, jiné na Vltavě za Českým Krumlovem a další u Bečova nad Teplou.

Foglarovým vynálezem, táborovým a vskutku výchovným, je Černá skříňka, později přejmenovaná Dvojkaři na „**Almara**“. Jednalo se o černou kazetu, do které byly vhazovány lístečky se jmény táborníků, kteří se nějakým způsobem provinili proti táborovému řádu, nebo nesplnili nějaký svůj úkol či povinnost. Jména se mohla do Almary dostávat opakovaně, podle toho, kdo byl častý provinilec. Jména darebáků čekala v Černé skříňce do té doby, než bylo potřeba vykonat nepříjemnou tábornickou práci. V té chvíli se zalovilo v Almaře a vytáhlo se jméno. Podle náročnosti práce se vytáhlo třeba jmen více. Tito nešťastníci pak museli nepříjemnou práci bez odkladů a připomínek provést.

Použitý lístek se jménem se zpátky nevracel – provinilec to měl odpracované. (Zachariáš, 2007)

Dalším dobrým nápadem, který se však někdy nevyšel tak jak měl, byl plán vaření na táboře. Ještě v Praze, v časovém předstihu, sestavil Jestřáb služby. Každá služba musela ovládat přípravu několika jídel. Jak uvádí Zbyněk Malinský, on musel umět švestkové knedlíky a čočku. Mnohá jídla se však hochům nepovedla tak, jak měla. (in Foglar, Hojer, Černý, 2000)

2.2.3 Hry

Jaroslav Foglar měl zvláštní talent, uměl jednoduchou, nezábavnou činnost pozměnit v dramatickou hru. Dokázal to tím, že k běžné činnosti, vypracoval dobrodružný děj, který sám nazýval „legenda“. *„Byl to obyčejný malý příběh se silným motivačním účinkem.“* Nejvíce popularity získaly jeho dlouhodobé hry. Rozděloval je na několik dílů, do několika měsíců a často vrcholily na táboře. Hry vymýšlel a zkoušel ve svém oddíle a teprve poté publikoval. Nejznámější hrou je „Alvaréz potřebuje jen statečné a silné“, tuto hru vymyslel počátkem roku 1942. Čeští autoři získali ve světě primát ve vymýšlení dlouhodobých her. (Zapletal, 2007, s. 178)

Jiří Zachariáš nám ve své knize vysvětluje, proč se uplatnění dlouhodobých her dostalo do mimoškolní výchovy s dvacetiletým zpožděním. Tyto hry byly považovány strážemi svazáckých a komunistických sekretariátů za „škodlivou skautskou praxi.“ (2007)

Krátkým exkurzem do Foglarova nadšení pro organizování zábavy je popis práce v Mladém hlasateli, kdy dostal za úkol, kromě funkce koncipientské, vymýšlet různé drobné soutěže. Jednou z prvních byl celostátní Kuličkářský turnaj. Foglar ve své knize líčí, jak byl touto prací nadšený. Mohl v úředních hodinách (ve své pracovní době), jít a koupit látku na kuličkové sáčky, v tiskárně domluvit jejich potisk a u švadleny ušítí. Jestřáb sepsal pravidla turnaje a zařídil ceny pro vítěze. Byl prý ve svém živlu, protože tato práce se velmi podobala akcím, které připravoval pro své Hochy od Bobří řeky. (Foglar, 2005)

Hodně her je možné vyčíst a pochopit z knihy Kronika hochů od Bobří řeky. Jsou to sice výňatky z kronik, ale díky nim je vždy jednotlivá hra do nejmenší detailů popsána. *„Hra Kalifornie – hlavní zápletkou byl boj dvou dobytčářských společností o pastviny, krávy, dělnictvo, ...“* (Foglar, 1996, str. 13)

Jaroslav Foglar napsal tyto příručky pro práci s mládeží:

Zápisník 13 bobříků

Můj turistický zápisník

Závěrem - Jaroslav Foglar - pedagog

Pan Jaroslav Foglar vychovával každým svým skutkem, psaním, vedením skautského oddílu, ale hlavně osobním příkladem. Ve své výchově používal různých výchovných metod. Jmenovitě se jedná dle členění uváděné Jůzlem et al. (2012) o metodu vysvětlování, metodu přesvědčování, metodu souhlasu a nesouhlasu, metodu odměny, metodu příkladu a v neposlední řadě metodu cvičení.

Prof. PhDr. Rudolf Kohoutek, CSc. o Foglarovi napsal: „*Jaroslav Foglar byl vynikající dětský prozaický spisovatel a **praktický sociální pedagog** a psycholog, který měl mimořádně kladný a rozsáhlý výchovný vliv na rozvoj psychiky a osobnosti normálních i problémových především českých, ale i zahraničních dětí několika generací. Tento fakt nám může závidět i cizina. Je dokonce možno uvést, že Jaroslav Foglar byl ve 20. století v tehdejšímu Československu nejvýznamnějším praktickým zážitkovým pedagogem, vychovatelem, praktickým psychologem a z hlediska edukativního vlivu na psychiku a osobnost největším československým spisovatelem pro děti a mládež.*“ (in Mašek, 2010, s. 31)

Pedagogika podaná panem Jaroslavem Foglarem je zařazena do pedagogiky volného času.

Volný čas lze chápat jako opak povinností a nutné práce, můžeme si svoji zábavu svobodně vybrat a děláme ji zcela dobrovolně a rádi (Jůzl, 2010)

Doc. Jůzl nám říkal na přednášce: „*Volný čas, to je doba, kdy může být člověk sám sebou*“. Dovolím si zařadit do pedagogiky volného času veškerou činnost Jestřába. Zahrnu do ní knihy i kroniky, vedení skautského oddílu i pořádání táborů.

Stanislav Sohr ve své knize nazývá Foglara „*otcem originální soustavy výchovy mládeže*“ ve věku 10 až 15 let. Tato Jestřábova výchova je založena nejen na prvcích skautingu, ale má svérázné rysy, které jsou krásným výsledkem letité praktické činnosti v našich podmínkách. (1968, s. 7)

Jarmil Burghauser – Jumbo píše v dopisu Foglarovi: „*Jestřáb spisovatel není především otázka estetická a literární, nýbrž sociologická a pedopsychologická. Přínos Tvých knih netkví ani tak v oblasti beletristického krásna, i když mnoha lidem, kteří by se s literaturou asi ani nesetkali, plní i tuto funkci, ale hlavně v příspěvku k formování vztahu k mravním a sociálním hodnotám živého okolí. Zde Ti dluží naše věda a kritika nejvíce.*“ (in Foglar, Hojer, Černý, 2000, s. 155)

PRAKTICKÁ ČÁST

3 VNÍMÁNÍ A OVLIVNĚNÍ DÍLEM JAROSLAVA FOGLEARA

3.1 Cíl, metody a techniky výzkumného šetření

Výzkumná otázka

Cílem této práce bylo odpovědět na tuto otázku:

Ovlivnil Jaroslav Foglar všechny generace?

Sběr dat, metoda a technika

V teoretické části bakalářské práce bylo využito dostupné literatury i jiných písemných a internetových zdrojů.

V praktické části byla použita **metoda kvalitativního výzkumu**. Veškerá data byla shromážděna **technikou polostrukturovaného rozhovoru** s danými účastníky. Výběr účastníků byl záměrný, všichni se ve svém životě setkali s dílem Jaroslava Foglara a jsou s tímto dílem do určité míry obeznámeni. Vyprávěli, co pro ně tento fenomén znamená a jakým způsobem je ovlivnil či neovlivnil. Zaznamenáno bylo celkem šest rozhovorů se třemi věkovými kategoriemi. Pro každou kohortu mám rozhovory od dvou respondentů. Pohlaví, vzdělání, stav, ani velikost města, ve kterém respondenti žijí, nemá žádný význam při kladení otázek.

První věková kohorta – stáří respondentů 10 až 30 let

Druhá věková kohorta – stáří respondentů 31 až 50 let

Třetí věková kohorta – stáří respondentů 51 let a více

3.2 Vlastní výzkumné šetření

Rozhovory probíhaly v různých podmínkách, proto jednotlivá místa budou popsána u každého účastníka zvlášť, vždy se jednalo o místo pro účastníka rozhovoru příjemné, v kterém se cítil dobře a uvolněný. Každý rozhovor je vyhodnocen samostatně. Během rozhovoru bylo položeno 15 připravených otevřených otázek a ty byly doplňovány otázkami týkajícími se zrovna probíraného tématu. Z důvodů ochrany osobních údajů budou uvedena pouze křestní jména účastníků a jejich věk. Stručně přiblížím prostředí, ve kterém jednotlivé rozhovory vznikaly. Rozhovory byly zaznamenávány v elektronické podobě a poté, co nejpřesněji přepsány.

Rozhovor 1

Jméno: **Berenika**

Věk: **17 let**

Rozhovor byl zaznamenán v prosinci 2014 v čajovně Halahoje – studentského klubu Katolického gymnázia – sdružení přátel Jaroslava Foglara v Třebíči

Od koho jsi poprvé slyšela jméno Jaroslav Foglar?

Od mého tatky, který mě tímhle tématem prováděl už od mala. Brzo mně dával číst jeho knížky, takže od něj se mně dostalo té cti, poznat díla pana Foglara.

Tatínek je tedy obdivovatelem pana Foglara?

Jo, jo velkým. Ale to i mamka a strejdové, teda jako tatkoví bratři. Ti ho uznávají hodně.

Domníváš se, že nám J. F. zanechal nějaké pedagogické dědictví, jestli ano, tak jaké?

Na těch knihách, které on napsal, tak ty četla nejedna generace. To pociťuju, když ti starší lidé o něm mluví, tak s úctou a vážností. Když narazím na někoho, kdo zná Foglara, tak vím, že ten člověk je dobrý a že má stejné ideály jako já.

Používáš nějaký odkaz – návod J. F. ve svém životě?

Snažím se žít tak, jak to píše Foglar v knihách, věřím na přátelství, pravdu, obdivuju přírodu a vážím si jí.

J. F. přikládal velký význam přátelství, pravdě a slušnosti, domníváš se, že mají tyto abstraktní pojmy nějakou hodnotu i dnes?

To určitě a velkou, ale někteří lidi na ně zapomínají. Ono se některým lidem zdá, že je jednodušší, když občas něco zalžou, ale opak je pravdou.

Co si představuješ pod pojmem „rytířství“?

V dnešní době to považuji za ojedinělou věc. Je to když chce člověk pomoci druhým, nemyslí na sebe, nečeká žádnou odměnu, je nezištný, je ochoten dělat pro druhé drobné radosti, i když je prostě on smutný, tak aby druhým udělal radost.

Myslíš, že mají literární díla J. F. co nabídnout dnešní mládeži?

Myslím si že ano, pokud ti mladí lidé překonají ten počáteční odpor k tomu, že je to nějaká starší knížka a začnou se do ní a budou nadšení.

Máš doma nějakou knihu J. F? Která kniha se ti líbí?

Mám skoro všechny, teda vlastně taťka je má, a nejradši mám Dobrodružství v zemi nikoho.

Ted' se zeptám na tábory, jezdíš?

Jezdím, dřív jako účastník, ted' už jako vedoucí. Začala s tím mamka s taťkem. Oni jsou inspirováni Foglarem. Dělají tábory, kde se spí v týpí. Takže už od mýho malinkata. Oni to bývají rodinné tábory.

A kde ty tábory míváte?

Většinou u Želetavy – Bitovánky.

A kolik vás tam na táboře bývá?

Tak asi deset rodin, jsou tam rodiče s dětma, třeba letos s náma byla jedna těhotná maminka. Poslední dva roky už ale jezdím jako vedoucí. Společně s partou chystáme tábor vždycky celý rok. Během roku děláme i víkendové akce.

Píšeš kroniku či deník tábora nebo vašeho klubu?

Nepíšu, zkoušela jsem to, ale nevydržela jsem to. Archivuji si veškeré informace z táborů, veškerý letáčky z nástěnky, seznamy, bodování, mám všechny staré diplomy, výsledky braňáků a mám fotky – jsem nadšený fotograf.

Jaké hry dnes preferuje tábornická mládež?

Podle mě děti chtějí hodně akce. Když do programu zařadíme akční hru, kdy bonus je tělo na tělo. Je třeba jedno, jaká ta hra bude, třeba úplně jednoduchá, budou lítat tam zpátky, ale nejdůležitější je pro ně ta motivace, když jdou do toho naplno, tak zvládnou cokoliv.

Které bobříky by dneska měly děti plnit?

První co mě napadne je týden bez facebooku, bez komunikačních systémů. Já bych bez nich byla klidně, ale většina děcek třeba z naší třídy určitě ne.

Nápad pana Foglara KPZ (krabička poslední záchrany) – nebo jiný nápad – zachováš, předáváš?

Používám, jo, s děckama na táboře všichni máme, ale je to hodně spojený s lékárníčkou, nejdůležitější jsou pro nás vždycky náplasti.

Co je pro Tebe v životě kouzelné – úžasné – zázračné?

Když chystáme nějakou akci, to plánování - realizace, nápady, na poradách je sranda. Kupa lidí se naráz snaží něco vymyslet a přitom se těšíme, jak se to bude líbit těm menším. Taky mám ráda, když můžu jít do přírody a tam se cítím být nádherně svobodná a volná.

Rozhovor 2

Jméno: **Thea**

Věk: **14 let**

Rozhovor probíhal v prosinci 2014 v čajovně Halahoje – studentského klubu Katolického gymnázia – sdružení přátel Jaroslava Foglara v Třebíči

Od koho jsi poprvé slyšela jméno Jaroslav Foglar?

Z písničky, kterou mně taťka hrával na kytaru před spaním. Zpívalo se tam o panu Foglarovi a Rychlých šípech. Taťkovo hraní na kytaru mám moc ráda, i když to nějak moc neumí, je to od něj spíš milé gesto.

Domníváš se, že nám J. F. zanechal nějaké pedagogické dědictví, jestli ano, tak jaké?

Určitě, strašně moc. Napadají mě prvně jeho knížky, ale je to třeba i styl, jak dělal tábory, kluci si na nich vařili sami, to my už míváme kuchařku.

Používáš nějaký odkaz – návod J. F. ve svém životě?

Já si z toho odnáším návod na dobré přátelství a to, jak se má člověk k lidem chovat, aby se oni chovali k vám tak, jak to máte rádi.

J. F. přikládal velký význam přátelství, pravdě a slušnosti, domníváš se, že mají tyto abstraktní pojmy nějakou hodnotu i dnes?

Pro mě velký, život bez přátelství si neumím představit. Když vezmu naši třídu tak tam se tvoří tolik přátelství a ta přátelství na táborech, přátelství má pro mě větší váhu než třeba ... cokoliv.

Co si představuješ pod pojmem „rytířství“?

Představím si člověka, který se dokáže ovládat, preferovat potřeby jiných před svými, podrží dveře, dokáže se vžít do situace druhého a pochopí ho. Nezištná pomoc.

Myslíš, že mají literární díla J. F. co nabídnout dnešní mládeži?

Tady z tohoto okruhu, tak určitě hodně (klub Halahoj Třebíč). Oblíbené jsou knížky, ale i filmy, nebo nahrávky k poslechu. Ty jsou určitě hodně oblíbený.

Máš doma nějakou knihu J. F.? Kterou máš ráda?

Máme jich doma hodně a oblíbená je Hoši od Bobří řeky. Hodně jsem jich přečetla i víckrát.

Ted' se zeptám na tábory, jezdíš?

Jezdím na rodinné s rodiči, pak na normální s kamarády a už jsem byla i na dvou mezinárodních, jeden byl rakousko český.

A co je náplní mezinárodního tábora?

Je tam hodně přednášek a workshopů, ale i hry jako na normálním táboře. Na tom prvním jsme se i hodně učili. Jinak je tam taky budíček a večerka a v čemkoli se soutěží.

Píšeš kroniku či deník tábora nebo vašeho klubu?

Deník si nepíšu, ale občas si poznamenám co mě zaujalo, nebo to vyjádřím básničkou. Někdy říkám kronika sestře, ta si totiž pamatuje všechno, co jsem kde provedla.

Jaké hry dnes preferuje tábornická mládež?

Nejvíc mě baví hry, kdy už je tma, ani není pořádně vidět na spoluhráče, bojové hry – kdy proti sobě stojí dvě armády. Nejlepší je, když se k tomu přidají světelné efekty, takový ty světelné pásky, nebo dýmovnice.

Které bobříky by dneska měly děti plnit?

Já vlastně toho moderního bobříka plním, je mně čtrnáct a mobil nemám. Vůbec mi to nevadí, myslím si, že o to aktivnější mám život. Navrhovala bych bobříka sebeovládání, že se na určitý čas vzdáte něčeho, co je pro vás důležitý, ale ne životně důležitý.

Nápad pana Foglara KPZ (krabička poslední záchrany) – nebo jiný nápad – zachovááš, předáváš?

KaPeZetka je úžasná věc, mám svoji vlastní a tu si připínám na pásek když vyrážím do terénu.

Co je pro Tebe v životě kouzelné – úžasné – zázračné?

To je právě tehdy, když jsme hráli tu večerní hru a proti nám nastoupila armáda a nás hrozně překvapilo kolik se sešlo vedoucích, oni si pozvali vedoucí z jiných táborů, aby nám dělali pořádně vyrovnané protihráče. Všichni jsme vyběhli s tím pocitem, že tohle zvládnem.

Rozhovor 3

Jméno: **Vít**

Věk: **36 let**

Rozhovor byl zaznamenán v prosinci 2014 před pracovníkem pana Víta.

Od koho jsi poprvé slyšel jméno Jaroslav Foglar?

Bylo to v roce 1989, kdy byla sametová revoluce, do té doby jsem pana Jaroslava Foglara neznal. V tom roce jsme se s rodiči přestěhovali, začal jsem chodit se spolužáky do skautského oddílu a tam jsem si půjčoval knížky pana Foglara. Byl obnovený časopis Mladý hlasatel, který jsem odebíral, moc se mi to líbilo. Začal jsem pátrat po tom co vycházelo už dřív, časopisy, knihy a tak.

Domníváš se, že nám J. F. zanechal nějaké pedagogické dědictví, jestli ano, tak jaké?

Hlavní dědictví pro mě pan Foglar nechal v tom morálním kreditu těch jeho knížek a těch jeho hrdinů, v podobě modrého života, bobříků a v tom, jak se ti jeho hrdinové a vzory chovali. To pro mě bylo nejdůležitější nasměrování mého života.

Používáš nějaký odkaz – návod J. F. ve svém životě?

Snažím se stále žít modrým životem, i když se ráno nesprchuju studenou vodou, ale ostatní se snažím s těma hrdinama dodržovat. Snažím se o to.

J. F. přikládal velký význam přátelství, pravdě a slušnosti, domníváš se, že mají tyto abstraktní pojmy nějakou hodnotu i dnes?

Domnívám se, že to má stále hodnotu, i když je to pořád vzácný a o to vzácnější, když se člověk setkává s těma lidima co znají slušnost a dodržují tu hodnotu nastavenou a mají ten žebříček.

Co si představuješ pod pojmem „rytířkost“? Řekni třeba příběh.

Musím vzpomínat. Třeba co se mně hodně líbilo, je slib jednoho kluka. My tady hrajeme v tělocvičně jednou za rok fotbalový turnaj 24 hodin, on přijel a hrál tam. Jemu se v šatně ztratila pětistovka. My jsme mu to nahradili, vrátili jsme mu ty peníze. Byl rád a slíbil, že až příště přijede, upeče bábovku. Příští rok nepřijel, protože - no nějak mu to nevyšlo, byl tady až po dvou letech a dovezl tu bábovku. Já už jsem ani nevěděl proč, tak nám to připomněl. Doma jich bylo víc dětí, takže ty peníze pro něj měly jinou hodnotu, než pro jiné kluky. Potěšilo mě, že ten slib dodržel, dva roky a dodržel ho.

Myslíš, že mají literární díla J. F. co nabídnout dnešní mládeži?

Myslím, že jo, jen ta věková kategorie, klesla níže, my jsme je četli na druhém stupni. Dnes se to čte na nižším stupni základek, na druhým už je to pro ně moc dětské. Věková hranice se posunula níž. Nám bylo čtrnáct, patnáct a žili jsme tím. Dneska je to tak do deseti let.

Máš doma nějakou knihu J. F? Kterou máš rád?

Doma, na půdě v krabicích mám všechny knížky pana Foglara. Některé jsou i podepsané, protože jsem se s panem Foglarem setkal v Praze na autogramiádě. Byli jsme tam s kamarádem. Byl to pro mě svátek. Ty knížky mám doma někdy si je prohlížím. Má to třeba i nějaký příběh. Jestli to vyšlo – nevyšlo. Byla to krásná doba 1990 a 1989, když jsem slyšel, že má nějaká knížka vyjít, koupil jsem si ju a doma si prohlížel prvně obrázky. Vzpomínám, že jsme třeba měli půjčený s kamarádem dvě Foglarovky a musel jsme ju přečíst za den, abychom si je mohli vyměnit a vrátit. Tohle už dneska děcka neznají. Mám rád všechny.

Ted' se zeptám na tábory, jezdíte? Víím, že pořádáte envirovíkendy?

Ano tábory v Mrákovně, to je sedm kilometrů od Telče. Asi díky panu Foglarovi dělám to, co dělám. Dělám s mládeží. Chtěl jsem se podobat panu Foglarovi.

Ale ty nejsi svobodný?

Ano, v tomhle se mu nepodobám. To se nesplnilo. Mám tři děti a jednu manželku. Jsem rád, že se to nesplnilo.

Ale potom na tu mládež tolik času nezbyvá, Foglar to sám často přiznává, že kdyby měl rodinu nemohl by tolik psát a dělat to co dělal?

Určitě ano, ale já mám hodně tolerantní manželku, která mě v tomle podporuje. A ještě když může, tak mně pomáhá. Ale je to spíš na úkor celé rodiny. Kolikrát si člověk říká, že je tady a měl by být doma s dětma. Nebo když jsem na táborech a tak, ale to je můj problém, s kterým se stále peru. Teď už mládež není jen můj koníček, je to moje práce.

Takže tábory děláte, a jak velký – kolik lidíček?

Tak třicet až čtyřicet účastníků. V Mrákotně je vybudovaná základna. Je tam kuchyň, jídelna, čtyři chatky, ale my spáváme ve stanech s podsadami.

A kde všude jste tábory měli?

Začínali jsme na Dalešické přehradě v zátocce zvané Lavičky, na kánoji jsme jezdili po té přehradě. V roce 2007 jsme koupili základnu Mrákotín a děláme tábory tam. Někdy děláme putovní, po horách, na řekách.

Píšeš kroniku či deník tábora nebo vašeho klubu?

Kroniku tábora jsem psal, to taky, byli jsme registrovaní u Mladého hlasatele.

Jaké hry dnes preferuje tábornická mládež?

V poslední době děti touží po demonstraci, to ale není podle pana Foglara. Hrají fotbal, závodí na lodích.

Které bobříky by dneska měly děti plnit?

No bez mobilu, bez počítače, to by byl pro některý tvrdý oříšek. Nebo, třeba i bez hluku. Děcka jsou někde na adaptáku, jdou v lese baví se spolu, ale pořád ty mobily přepínají, jak dohraje písnička hned to znovu pouští.

Nápad pana Foglara KPZ (krabička poslední záchrany) – nebo jiný nápad – zachováš, předáváš?

Vím co to je, kdysi jsme to do skautského oddílu nosili, nějak zásadně jsem to nepoužil, tak to ani moc nepředávám dál. Používám taštičku, ve který mám všechny potřebné věci.

Co je pro Tebe v životě kouzelné – úžasné – zázračné?

Určitě to jsou děti a jejich úsměvy a ta radost, co mají v sobě. Pro mě je úžasné to co dělám a taky Halahoj – že existuje, že funguje tak, jak funguje a mám možnost se setkávat se spoustou zajímavých lidí.

Rozhovor 4

Jméno: **Kateřina**

Věk: **31 let**

Rozhovor byl zaznamenán v prosinci 2014 v našem domě.

Od koho jsi poprvé slyšela jméno Jaroslav Foglar?

Prvně jsem ho slyšela od sestřenic, byla jsem malá a ještě neuměla číst. Holky chtěly vyvolávat duchy zemřelých, a protože měly tu knížku po ruce, vyvolávaly jsme ducha pana spisovatele Foglara. Knižku jsme ovázaly gumou a do ní strčily starej klíč a kladly jsme otázky. Knižka se kývala a duch nám odpovídal. Asi až po roce jsem zjistila, že pan Foglar stále žije. Doma jsem našla v knihovně některé jeho knihy a tak jsem si je přečetla a moc se mně líbily. Je to možná divný, ale jméno pana Foglara nezmínil nikdy nikdo ve škole. Ani na základce, ani na střední.

Domníváš se, že nám J. F. zanechal nějaké pedagogické dědictví, jestli ano, tak jaké?

No to určitě ano, mimo jiné napsal spoustu knih, vzorně vedle skautský oddíl, ten oddíl měl v sobě pevný řád.

Používáš nějaký odkaz – návod J. F. ve svém životě.

Tak třeba to, jak nás vede v modrým životě, tak to má hloubku, nejvíc se mně líbí to, že mám udělat každý den dobrý skutek, to se snažím dodržet, ale další bod, udělat třeba malou radost sobě, tak to je taky důležitý a moudrý. Když mám peníze, udělám si radost – chacha. Zuby si stíhám čistit, ale necvičím, studenou vodou se sprchuju jen v létě.

J. F. přikládal velký význam přátelství, pravdě a slušnosti, domníváte se, že mají tyto abstraktní pojmy nějakou hodnotu i dnes?

Byla bych ráda, kdyby to tak bylo, ale myslím, že těm pojmům hodně ubývá na významu. Možná mezi slušnými lidmi to tak je, ale myslím, že slušnosti ubývá.

Co si např. představuješ pod pojmem „rytířskost“ v dnešní době? Řekněte klidně i příběh.

Největší rytířskost si představuju, když někdo někomu v dnešní době zachrání život. S tím jsem se zatím nesetkala. Ale patří sem i podržení dveří, nabídnutí místa staršímu člověku v autobuse.

A co pod pojmem „přátelství“?

Já mám hluboký přátelství se svojí největší kamarádkou. Mám spoustu známých, ale jednu jedinou kamarádku.

Myslíš si, že mají literární díla J. F. co nabídnout dnešní mládeži?

Já myslím, že jo, ale hodně to jde do pozadí s těma knihama jako je Harry Potter a Pán prstenů. Oni se i tábory dneska pořádají v tomhle duchu Potterů.

A ty sama dáš radši svému dítěti přečíst Hochy od Bobří řeky nebo Harryho Potera?

Prvně si bude muset přečíst Foglara a pak ať si přečte Harryho. Já už mám sama přečtený taky oboje.

Máš doma nějakou knihu od J. F? Kterou máš ráda?

Já sama ve své nové domácnosti jen pár, tak šest. Nejráději mám trilogii: Záhadu hlavolama, Stínadla se bouří, Tajemství Velkého Vonta – ty mě oslovili.

Jezdíš ještě dnes na tábory, nebo jako dítě?

Jezdila jsem pět let jako vedoucí, ale co jsem zaměstnaná, tak jen na pár dní na tábor do Zubří (u Nového Města na Moravě), za kámošama, s kterýma jsme tábory dělávali. No a jako dítě, tak to jsem jezdila úplně každý rok, nejčastěji do Borů, tam jsme měli stany s podsadami.

Píšeš si kroniku tábora či klubu?

Když jsem byla malá, tak to jsem si psala deník, ale to bylo nic moc – žádný dílo, prostě všední dny, zážitky každého dne. Co se mně povedlo ve škole, nebo když mě tam někdo naštvál a taky o klukovi, do kterého jsem se zamilovala, ale on do mě ne.

A jak dlouho jsi u psaní deníku vydržela?

Já si myslím, že tak maximálně rok a půl.

Jaké hry dnes preferuje tábornická mládež?

Mládež zůstala věrná hlavně klasický stezce odvahy, i když dneska už bejvá vylepšená o kupu novejšch prvků. Pak takový ty hry dobrodružný, kdy jsou napnutý a musí trochu přemýšlet. Taky mají rádi akci a zase akci. Rádi si zahrajou i obyčejnou stopovanou.

Které bobříky by dneska měly děti plnit? Třeba den bez mobilu?

Asi bych zůstala u těch původních, je potřeba fyzický zdatnosti, krásnej je bobřík poznávání rostlin. No a asi bych přidala bobříka bez počítače. Každýmu děcku doma, ale né jeden den, ale alespoň tejdén.

Nápad pana Foglara KPZ – nebo jiný nápad – zachovat a předat mladším?

No znám KáPéZetku. Svým dětem, až to budou chápat, taky řeknu k čemu je, aby si rozšířily přehled.

Co je pro Tebe ve Tvém životě řekněme kouzelné – úžasné – zázračné?

Pro mě v životě kouzelný jsou děti, dobrodružství, tajemno, krásná kniha, když kvete zahrada na jaře, když jsme všichni zdraví.

Rozhovor 5

Jméno: **Honza**

Věk: **55 let**

Rozhovor byl zaznamenán v prosinci 2014 v domě pana Honzy

Od koho jste poprvé slyšel jméno Jaroslav Foglar?

Po mírném uvolnění politické situace v roce 1968 vycházely příběhy Rychlých šípů v sešitovém vydání. Daly se koupit i knihy Jaroslava Foglara. Bylo mi osm let. Táta nám je kupoval.

Domníváte se, že nám J. F. zanechal nějaké pedagogické dědictví, když ano tak jaké?

Jaroslav Foglar ovlivnil bezesporu spousty vedoucích oddílů a ti pak nastupující generace. Z jeho námětů a her se dá čerpat i v dnešní době, i když se to musí trošku pozměnit. Pan Foglar sršel nápady, co se týká her.

Používáte nějaký odkaz – návod J. F. ve svém životě?

Čas od času nějakou hru pro oddíl, použijeme myšlenku, ale předěláme si ju na naše podmínky, jak už jsem říkal.

J. F. přikládal velký význam přátelství, pravdě a slušnosti, domníváte se, že mají tyto abstraktní pojmy nějakou hodnotu i dnes?

Přátelství, pravda a slušnost je nezbytná k normálnímu a spokojenému životu. Co by to bylo za život bez kamarádů, bez lásky...

Co si představujete pod pojmem „rytířskost“? Můžete říct i příběh.

Slušnost, pomoc druhým. Příběh – třeba včera se můj kolega vrátil z oběda později než obvykle. Byl na něm v restauraci sto metrů od naší firmy. Když po obědě vyšel z restaurace, šel kolem něj člověk s bílou holí a ptal se, kde je nejbližší prodejna potravin. K té se musí jít přes dvě křižovatky a tak se kolega rozhodl, že než ho posílat do nebezpečí, raději ho tam zavedl. Zdržel se o čtvrt hodiny a dle našeho docházkového systému musel nadělat celou hodinu. Tak to, je taky rytířskost.

Myslíte, že mají literární díla J. F. co nabídnout dnešní mládeži?

Přinejmenším příběhy plné dobrodružství a přátelství. Některé jeho knihy jsou skoro detektivky, ale nenáročné – je v nich jasně napsané, že lhát a krást se nesmí. Strašná je dnešní odpověď politiků „máte důkazy?“

Máte doma nějakou knihu J. F.? Která z nich je vaše oblíbená?

Všechny co vyšly po roce 1989 v nakladatelství Olympia a několik starších vydání. Mám rád asi všechny a nechci na nějakou zapomenout. Když jsem byl ještě „účastník táborů“, napsal o nás náš vedoucí knihu Expedice Vltava, tak si ji třeba někdy přečtěte.

Ted' se zeptám na tábory, jezdíte?

Děláme pro děti tábory v týpí, je to pro rodiny s malými dětmi. Někde jede jen táta s dětmi, někde celá, třeba i šestičlenná rodina.

Kolik účastníků mívá váš tábor?

Deset stanů plus je jeden velký - společenský. Většinou se nás sejde tak čtyřicet pět účastníků.

Píšete kroniku či deník tábora, klubu?

Kroniku přímo ne - spíš webové stránky a fotodokumentaci z akcí. Dneska je to s internetem a digitálníma foťákama rychlejší. To psaní kronik muselo zabrat hodně času. Já pracuji na webovkách, naše stránky jsou: <http://www.typi.sokol-trebic.cz/>.

Jaké hry preferují děti na vašich táborech?

Nemůžu jednoznačně odpovědět - na táboře je to všehochuť - vedou pohybové hry, kdy jsou děcka rozděleny na skupiny a Velká táborová (etapová) hra. Tu chystáme už před táborem od zimy. Důležitý je rozvíjet všechny schopnosti dětí. Dopředu těžko odhadnete, která hra je nejvíc osloví. Asi nejvíc oblíbené jsou noční hry.

Které bobříky by dneska měly děti plnit?

Já nevím, zda plnit hned přímo bobříky, ale formou programu a činnosti, prokázat svoji šikovnost a zdatnost, učit se dovednostem. Nebýt závislý na mobilu, počítači a i na GPS.

Nápad pana Foglara KPZ (krabíčka poslední záchrany) – nebo jiný nápad – zachováváte, předáváte?

KaPeZetku mají naše děti, bereme si je i na rodinné výlety do terénu. Znáám ji z foglarovek.

A jiný nápad, či myšlenka?

Taky používám pojem pana Foglara „klubálci“. Nepoužívám sprostou nadávku. Klubálci jsou ti co parazitují či se přiživují na druhých. Je to podle ptáčků klubálků.

Co je pro vás v životě kouzelné – úžasné – zázračné?

Jak na to rychle odpovědět ..?...Víte, někdo nerad hovoří o svém nitru. Ale, určitě příroda, kouzelné může být stmívání v lese a úžasné zas další ráno, když se šedá mění na jasný den.

Rozhovor 6

Jméno: **Jiří**

Věk: **78 let**

Rozhovor byl zaznamenán v lednu 2015 v bytě pana Jiřího, přítomna byla i jeho manželka

Od koho jste poprvé slyšel jméno Jaroslav Foglar?

To jsem neslyšel, ale četl doma v časopisu Anděl strážný. Druhý setkání bylo ve škole asi ve čtvrté třídě nám paní učitelka zavedla, že když jsme ten den byli hotoví s učením, tak jsme si nahlas předčítali. No a jednou přinesla knížku od Jaroslava Foglara – Hoši od Bobří reky. Byla to úžasná knížka, nikdo ani nedutal a těšili jsme se dokonce i do školy, jak nás ten příběh chytl. Dávali jsme si s klukama, tak jak to bylo v knížce, přezdívkou.

Ten časopis neznám?

No to byl tenkrát takovej časopis pro katolickou mládež, oni tam psali povídky, zprávičky, třeba o Svojsíkovi – o zakladateli skautingu a hlavně přes léto se o skautování psalo. Byly tam psané rady, třeba jak zakládat ohniště, jak se skládají polena do pagody, pyramidy a tak.

A v kterém roce vycházel tento časopis?

Tak v 1946, 1947, no po té válce začal vycházet. Ale bylo to hodně pobožný, ale Foglar ten to dělal jinak, směrem víc k přírodě, to je děckám příjemnější než to modlení.

Domníváte se, že osobnost Jaroslava Foglara nám nechala nějaké pedagogické dědictví, když ano tak jaké?

Rozhodně ano, mládež se měla čím bavit, neměla čas na nějaký lófrovaní, byl to život v přírodě, začali už od dětství a drželi se tam pak i starší, že. Třeba Rychlý šípy, nebo Rikitan, to pro mě byl vzor, takovej vedoucí když by byl, taková osobnost, tak to je základ.

Základem byla pravdomluvnost, slušnost, nekrást, každému pomoci, to jsou takový principy, který Foglar vyžadoval, ale potom nastoupili pionýři, ti to taky v těch svých pravidlech měli, ale už tam nebyl takovej pedagog. To byl prostě výbornej pedagog – Foglar. Celý života prej psal kroniky svého skautského klubu a tábora. No a potom v každé své knížce měl nějakou takovou vzor a ten měl na děti vliv, i když něco provedly, tak ta dobrá výchova je vedla a ukázala jak dál. I když nebyl nějak moc vzdělanej, tak vlastně věděl jak vychovávat, on to měl v sobě.

Používáte nějaký odkaz – návod J. F. ve svém životě.

Třeba když my jsme jezdili s děckama, tak hned základ všeho byl oheň, to jsme se naučili od Foglara, vykopat ohniště, ale opatrně, odstraňovat drny, dát je bokem a ty pak až budeme tábořiště opouštět tak vrátit na místo. To samé se dělalo s dírou na odpadky, nebo s drnami pod podsadou. Absolutně žádný nepořádek, všechno pěkně lopatkami a zakopat.

Dneska je to jednodušší, můžou odnést petky dom. Umět si uvařit něco nad ohněm, to byla nutnost.

J. F. přikládal velký význam přátelství, pravdě a slušnosti, domníváte se, že mají tyto abstraktní pojmy nějakou hodnotu i dnes?

Hodnota tam musí být pořád, ale jde o to, jestli se tím opravdu řídí. Je hodně přátelství, který opravdu vydrží od dětství až do smrti. Ale pravda a slušnost, ještě v té rodině se to drží, když se na to u dětí dbá, ale příklady jsou otrěsný. Člověk, když to dneska někdo řekne nahlas, tak je s tím směšnej. Třeba můj kamarád, inženýr Kašpar, tak je slušný úplně vždycky.

Co si např. představujete pod pojmem „rytířkost“ v dnešní době? Řekněte klidně i příběh.

Teď to chvilku vypni já se musím rozmyslet. Tak třeba moje bývalá kolegyně Marie, mě tuhle vyprávěla že už je konečně babičkou a mají vnučku. Jeli k mladejm, až bylo malý šest neděl, oni bydlíjou až někde za Jihlavou. Tak tam přijeli na návštěvu a odpoledne říká syn: „Konečně ten vrak prodáme, pán z Mladějek si ho koupí.“ Marie s manželem nevěděli nic o vraku a tak jim syn sice se zpožděním, ale přece, řekl celý příběh o narození jejich první vnučky. Manželce nebylo nějak dobře, ještě to ale nebyl porod, spíš nachlazení, tak sedla do auta a jela k doktorovi. I když to bylo v dubnu, tak v té době zrovna zase něco padlo, klouzalo to a ona havarovala. Jenže se dost narazila, okamžitě jí odtekla plodová voda a ona se nemohla dostat ani z auta ven. Najednou u ní zastavilo auto, manželský pár. Ten pán rychle vyskočil z auta, ju vytáhl, na nic se neptal, protože viděl co se děje, ona jenom naříkala, naložil ju do svého auta a jel s ňou do nemocnice. Ta jeho paní tam zůstala, volala policajty a o všechno se postarala. Pán ju předal v porodnici a odjel za svojí ženou. Dítě se narodilo zdravý a obě byly v pořádku. Ale ten syn Marušky vlastně do dneška neví komu mají poděkovat, tak rádi by věděli kdo jim pomohl. To byl rytíř.

A co pod pojmem „přátelství“?

To měla moje maminka, se svojí kamarádkou Grétkou, chodily spolu do školy, pak ve válce – ve druhý, to už měly obě děti, ale celá rodina Gréty šla do koncentráku, protože byli židi. Její manžel tak ten tam zůstal, zrovna tak její bratr, ale ona a její dcera se vrátily. Ta dcera pak utekla do Ameriky a bydlela tam, ale Gréta zůstala tady. My jsme bydleli dlouho ve Vsetíně, tak si jen občas napsaly, ale až jsme se vrátili do Medříče, tak často chodila

k nám, nebo s maminkou na procházky a vyprávěla, co všechno v tom koncentráku zažila. Maminka byla křesťanka a jak moc si s Grétkou rozuměly, až do smrti.

Myslíte si, že mají literární díla J. F. co nabídnout dnešní mládeži?

Nó, v podstatě by měly, hodně ty mládeži, která jezdí na tábor. Třeba si to neuvědomují, ale v tom duchu Foglarovštiny se na většině táborů žije. Třeba hry na táborech, hlavně ty dlouhodobý, spíš to byl Alvaréz, dneska je to třeba, tak jak byli naši vnuci, tak tábor Čtyřlístku, pravěku, řeckých bájí. Ty úkoly, tak z toho se vychází.

Máte doma nějakou knihu od J. F? Kterou máte rád?

Mám jich dost, asi nejlepší byly Rychlý šípky. Mám rád Záhadu hlavolamu a Stínadla se bouří. No ten ježek, to je výborná hračka.

Pořádáte tábory?

Dneska už ne. Ale dřív se to jmenovalo tábory pionýrské, byl to kroužek mladých turistů pod Domem dětí a mládeže, tak to jo, jezdili jsme, dělal jsem vedoucího a tady manželka vařila. Jeli jsme takhle párkrát.

Píšete si kroniku tábora či klubu?

Nepíšu, ale deník jsem míval, oni nás k tomu naváděli v tom Strážným andělu a tak jsme si vedli deníky. Ale to bylo dávno, když jsem byl mladej, ale je to škoda, že jsem si všechno nepsal, protože co je napsaný, to si dovedu představit. On ten deník má cenu i po x letech. Tak si v něm někdy listuju, no a když dojedou ti malí z Brna (vnuci), tak ti v něm taky rádi listujou. Já ti ho pak ukážu.

Které bobříky by dneska měly děti plnit? Třeba den bez mobilu?

První co mě napadne tak je den bez jídla. Podvyživený děčko dneska žádný není, takže by to byl den očisty, což by jsme mohli i my v našem věku plnit. Ale aby si vážily jídla – všech potravin.

Nápad pana Foglara KPZ – nebo jiný nápad – zachovat a předat mladším?

Teď už prej mají krabičky poslední záchrany s moderním vybavením. My jsme si s klukama sepisovali před čundrem co si máme vzít, ale jednou se nám stalo, že jsme zapomněli nit a jehlu. To jsme tábořili u Vydry a Pepkovi praskly kalhoty, tak jsem přebrodil řeku a naproti u dalších skautů půjčil jehlu a nit, aby si kalhoty mohl zašít. Oni byli líp vybavení než my. Holt jsme nedodrželi vybavení kápézetky.

Co je pro Vás ve Vašem životě řekněme kouzelné – úžasné – zázračné?

Krásný jsou vzpomínky na mládí, to je jedna pravda. Ale asi nejhezčí je, když se ti narodí dítě, to se ničím nepřekoná. A pak to dítě pořád sleduješ a je to pořád tvoje dítě – i když velký.

Ještě mě napadla jedna otázka, když o panu Foglarovy šly ty ošklivé fámy o tom proč vlastně vedl jenom chlapce a že se mu chlapci líbili, co si o tom myslíte?

Já jsem tomu nikdy nevěřil. Člověk, kterej se zasadí o čistou duši a o čistou přírodu, tak ten by si nikdy svoji duši nepošpinil něčím takovým, to je vyloučený. Dřív, když byl člověk zlej, tak byl zlej a hodnej člověk byl opravdu hodnej. Dneska už se to moc nepozná, lidi se přetvařují.

3.3 Analýza rozhovorů, rozbor a interpretace získaných dat

V rozhovorech byli osloveni 3 muži a 3 ženy. Vzdělání účastníků bylo různé a nemá pro výzkum žádný význam. Do každé kohorty jsou zařazeni dva účastníci rozhovorů. Všichni účastníci byli celkem dobře obeznámeni s dílem Jaroslava Foglara.

Výsledky výzkumu jsem zařadila do 13 okruhů, podle zkoumaných oblastí:

1. První seznámení se jménem Jaroslav Foglar
2. Pedagogické dědictví Jaroslava Foglara
3. Návod, či odkaz Jaroslava Foglara
4. Hodnota pojmů přátelství, pravda, slušnost
5. Význam slova „rytířství“
6. Knihy Jaroslava Foglara versus dnešní mládež
7. Nejoblíbenější kniha z dílny Jaroslava Foglara
8. Aktivní zapojení účastníků na letních táborech

9. Psaní kronik a deníků
10. Preferované hry na táborech
11. Bobříci dnešní doby
12. KPZ – obeznámenost
13. Co je dnes v životě kouzelné, úžasné, zázračné

1. První seznámení se jménem Jaroslav Foglar

Většina účastníků se setkala poprvé se jménem Jaroslav Foglar v domácím prostředí, nejčastěji od rodičů. Jeden účastník zažil první setkání ve skautském oddíle. Je na povážnou, že žádný účastník neuvedl, že jméno spisovatele slyšel poprvé ve škole. Pouze nejstarší respondent zmínil, že si ve škole předčítali z knih J. Foglara.

2. Pedagogické dědictví Jaroslava Foglara

Že nám pan Jaroslav Foglar – Jestřáb zanechal pedagogické dědictví, tak s tím souhlasí všichni účastníci. Polovina účastníků odpověděla, že za pedagogické dědictví považuje knihy, respektive morální kredit knih. Ostatní respondenti vyjmenovali: náplň volného času pro mládež, vzorné vedení skautského oddílu, vzory v chování knižních hrdinů, hry, nasměrování života v mládí, organizování a styl vedení táborů, obnovení Mladého hlasatele po roce 1989.

3. Návod či odkaz Jaroslava Foglara

Každý z účastníků si odnáší určitý návod na život. Díky panu Foglarovi jsou to pro některé účastníky pravidla Modrého života (viz kapitola 2.1.1.), pro dalšího je to prožití života v pravdě a s přátelstvím. Někteří účastníci za odkaz považují návod na slušné chování, jiné hry a myšlenky při vedení mládeže, třeba plnění třinácti bobříků. Do návodů dle nejstaršího účastníka patří i rozdělávání ohně a vaření v přírodě.

4. Hodnota pojmů přátelství, pravda, slušnost

Co se týká těchto abstraktních pojmů, tak všichni účastníci odpověděli shodně, že tyto pojmy hodnotu mají. Pak většinou následovalo slovíčko „ale“ a každý účastník dal nějaký dovětek. Například: ale někteří lidé na tyto důležité věci zapomínají. Další účastník říká: ale jsou stále vzácnější, ale někdy je s nimi člověk směšný. Pouze jeden účastník odpovídal bez „ale“ a s dovětkem: nelze bez nich žít. Mladší ročníky přikládají velkou důležitost

přátelství. Nejmladší účastnice s kritickým tónem v hlase poznamenala, že se někdo domnívá, že bez těchto hodnot bude snadnější život.

5. Význam slova „rytířství“

Význam slova znali všichni účastníci. Je to vlastně forma šlechtnosti, určitý mravní kodex. Když však měli účastníci použít k vysvětlení příběh, ukázalo se, že mohou být různé hloubky a podoby rytířskosti. Každý vnímá význam jinak. Pro někoho je to záchrana života, pro dalšího člověk, který se umí ovládat a staví potřeby druhých před vlastní, pro jiného slušnost a pomoc druhým, podržení dveří, nabídnutí místa staršímu člověku, ale je to také dodržení slova či slibu (viz bábovka v rozhovoru č. 3)

6. Knihy Jaroslava Foglara versus dnešní mládež

Zde se odpovědi účastníků v podstatě shodují. Knihy Jaroslava Foglara mají stále co mládeži nabídnout. Dnes však přibýlo „knih – konkurentů“, a proto foglarovky svádějí těžký boj na knižním trhu s Harrym Pottrem a Pánem prstenů. Pěkná je odpověď paní Kateřiny – rozhovor č. 4, která říká, že svému dítěti dá prvně přečíst Hochy od Bobří řeky a pak ať si přečte Harryho.

7. Nejoblíbenější kniha z dílny Jaroslava Foglara

Každá osobnost je originálem a také literární chutě máme různé. Část účastníků odpověděla, že mají rádi všechny foglarovky, bylo pro ně těžké zvolit mezi širokou nabídkou jeden titul. Stejná část respondentů zvolila za svoji nejoblíbenější knihu trilogii Záhada hlavolamu, Stínadla se bouří a Tajemství Velkého Vonta. Nejmladší účastnice rozhovoru se vyslovila pro knihu Hoši od Bobří řeky a další z mladších zvolila knihu Dobrodružství v zemi nikoho. Obliba byla vyslovena i Rychlým šípům.

8. Aktivní zapojení účastníků na letních táborech

Tato otázka sice přímo nesouvisí s úhlem pohledu na dílo Jaroslava Foglara, ale já se domnívám, že když jedním z počínů pana Foglara byly skautské tábory, mohu ji sem zařadit. Nejčastěji zaznělo ano. Všichni účastníci, kromě nejstaršího respondenta se aktivně zapojují do dění na letních táborech. I tento nejstarší účastník se v době svého produktivního věku zúčastňoval táborů.

9. Psaní kronik a deníků

V současné době ani jeden z účastníků nepíše kroniku ani svůj osobní deník. Zástupce nejstarší kohorty však spravuje webové stránky oddílu. Někteří účastníci si psali deník

dříve, nejčastěji v dětství. Mám zapůjčený jeden ze starých deníků k nahlédnutí a jeho majitel mi dovilil pořídit kopie některých stran – viz. příloha.

10. Preferované hry na táborech

Hry na současných táborech jsou všehočutí zábavy. Přednost mají akční bojové hry (tělo na tělo) a hry v noci. Důležitá je motivace družstev. Stálíci v táborových hrách je fotbal, stopovaná a určitě i velká etapová hra. Svě místo prý mají při nočních hrách i dýmovnice a světelné efekty.

11. Bobříci dnešní doby

Klasické bobříky znali všichni účastníci, a měli by prý být dál součástí výchovy mládeže. Lze je rozšířit o bobříky bez mobilu, bez facebooku, bez hluku mobilových písniček. Velice zajímavý byl návrh a zdůvodnění nejstaršího účastníka. Jako důležitý považuje bobříka hladu, protože dnešní děti si neváží jídla.

12. KPZ – obeznámenost

Ano zaznělo od všech účastníků rozhovorů. Znají krabičku poslední záchranu, používali ji a mladší účastníci používají stále. Všichni ji považují za dobrý nápad, který je dobré předávat dalším generacím.

13. Co je dnes v životě kouzelné, úžasné, zázračné

Další z otázek, která jak se na první pohled zdá, nesouvisí s panem Foglarem. Já jsem ji však zařadila do výzkumu proto, že mě zajímalo z čeho, nebo co dělá ostatním lidem radost. Vždyť poslední bod Modrého života říká: „*Každý den se pokusíš zažít něco radostného*“.

V těchto odpovědích je nejvíce vidět věkový rozdíl účastníků. První kohorta odpovídá s přiměřeností ke svému věku. Úžasné je pro ně chystání akcí v kolektivu vrstevníků, nebo zážitek při nějaké akční hře.

Druhá kohorta, kde je předpokládané čerstvé rodičovství odpovídá, že zázračné jsou děti, jejich úsměv a vlastně vše, co se dětí týká.

Poslední kohorta odpovídá s nadhledem na život: kouzelná je příroda, krásné jsou vzpomínky na mládí, úžasné je narození dětí a potom sledování jak rostou a žijí.

ZÁVĚR

V bakalářské práci jsem se zabývala pedagogickými aspekty díla Jaroslava Foglara. Cílem této práce bylo zodpovězení otázky, zda Jaroslav Foglar ovlivnil všechny dnes žijící generace.

Výzkum byl realizován kvalitativní strategií, metodou polostrukturovaného rozhovoru. Rozhovory byly vedeny se šesti osobami rozdělenými dle věku do tří kohort. Výběr osob byl záměrný. Všichni účastníci rozhovorů měli velmi dobré znalosti o díle Jaroslava Foglara. Rozhovory jsem doslovně přepsala a formou textové analýzy roztřídila do třinácti okruhů týkajících se různých činností Jaroslava Foglara. Moji respondenti mě ve všech bodech přesvědčili o znalosti, pochopení a pedagogickém významu počínání pana Foglara.

Na výzkumnou otázku, zda Jaroslav Foglar ovlivnil všechny žijící generace, je díky rozhovorům jednoznačná odpověď – ano, ovlivnil. I nejmladší účastník rozhovoru, čtrnáctiletá Thea hovoří o Jestřábovi s velkým nadšením. Do slov nemohu převést tu sílu přesvědčení, se kterým tahle dívka hovořila o foglarovkách a o skautingu. S velkou úctou odpovídal nejstarší účastník, pan Jiří. Vyjadřoval se o Foglarovi jako o člověku, který se zasadil o čistotu chlapeckých duší a o čistotu přírody.

Je zde namístě reakce na diplomovou práci Bc. Petra Maška, který se v závěru své práce zamýšlí nad tím, zda se v případě uznávání pana Foglara dnešními skauty jedná o skutečný zájem nebo nostalgii. Díky mým rozhovorům mohu říci, že se jedná o skutečný zájem.

Pan Foglar je člověk skutečně hoden obdivu. Během své práce mě stále překvapovalo množství různorodých činností, které Jestřáb zvládal, jeho puntičkářství až posedlost prací. Díky prostudované literatuře si uvědomuji, že byl také jenom člověk a měl i hodně prostých lidských chyb.

Ve svém okolí se někdy setkávám s údivem, kdo že to ten Foglar byl? Je tedy jasné, že tak jak ho zná někdo dobře, jsou další, kteří tohoto spisovatele neznají vůbec, natož aby znali jeho myšlenky. Uvědomuji si, že výsledek mého šetření, i když je pro obdivovatele Foglara velice pozitivní, nemůže být zobecněn na celou populaci.

Naším úkolem, nás sociálních pedagogů, ale i učitelů a vedoucích mládeže, by mělo být seznámit naše svěřence s tímto fenoménem, praktickým sociálním pedagogem, který se zapsal do dějin zážitkové pedagogiky a ukázal výchovu prožitkem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BŘICHÁČEK, Václav. *Skautský oddíl*. Vyd. 1. Liberec: Skauting, 1992, 175 s. Skautské prameny. ISBN 80-85421-04-6.

FOGLAR, Jaroslav, Jindřich HOJER a Václav ČERNÝ. *Jestřábe, díky: Jaroslavu Foglarovi Hoši od Bobří řeky a přátelé: sborník vzpomínek*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2000, 239 s. ISBN 80-86289-12-5.

FOGLAR, Jaroslav. *Hoši od Bobří řeky*. 11. vyd. Brno: Blok, 1971, 199 s.

FOGLAR, Jaroslav. *Kronika Hochů od Bobří řeky*. Editor Miloš Zapletal. Ilustrace Marko Čermák. Praha: Olympia, 1995, 166 s. ISBN 80-7033-408-8.

FOGLAR, Jaroslav. *Přístav volá*. Praha, 1991.

FOGLAR, Jaroslav. *Život v poklusu*. 3., upr. a dopl. vyd. Praha: Olympia, 2005, 218 s. ISBN 80-7033-879-2.

HAMANOVÁ, Růžena a Dorota LÁBUSOVÁ. *K fenoménu Jaroslav Foglar: sborník příspěvků z konference Fenomén Jaroslav Foglar: Praha, Památník národního písemnictví, 17. září 2007*. Vyd. 1. Praha: Památník národního písemnictví, 2008, 230 s. ISBN 978-80-85085-88-4.

<http://foglarweb.deg.cz/clanky.php?id=67>

JŮZL, Miloslav. *Základy pedagogiky*. Brno: Institut mezioborových studií, 2010, 185 s. ISBN 978-80-87182-02-4.

MAŠEK Petr, *diplomová práce, rok 2010*

MÁTLOVÁ Šárka, *bakalářská práce, 2012*

NOSEK-WINDY, Václav. *Jestřábí perutě: povídaní o foglarovkách*. 1. vyd. Praha: Olympia, 1999, 236 s., [8] s. barev. obrazových příloh. ISBN 80-7033-618-8.

PÍREK, Zdeněk. *Čtenářské kluby Jaroslava Foglara*. 1. vyd. Brno: Delfín, 1990, 167 s.

POLÁK, Jiří. *Poselství žlutého kvítku: s dvojicí Foglar-Bureš nezvykle otevřeně o věcech čtenářského zájmu, o lidech a životě vůbec*. 1. vyd. Praha: Olympia, 2003, 113 s., [20] s. obr. příl. ISBN 80-7033-791-5.

RABA, Jiří. *Jaroslav Foglar v hádánkách a vzpomínkách*. Praha: Ostrov, 2005, 199 s. ISBN 80-86289-43-5.

SOHR, Stanislav. *Zase zní píseň úplňku: vyprávění o Jaroslavu Foglarovi*. 1. vyd. Ostrava: Klub přátel J. Foglara, 1968, 78 s.

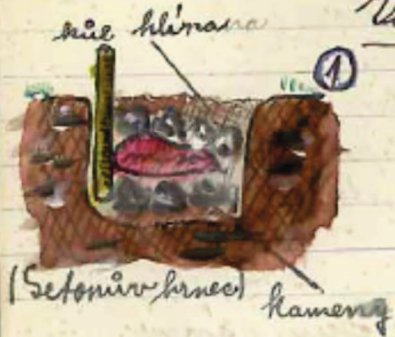
ZACHARIÁŠ, Jiří. *Stoletý hoch od Bobří řeky: dobrodružství života a metod Jaroslava Foglara - legendy dětské zájmové činnosti*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2007, 399 s. ISBN 978-80-86289-52-6.

ZAPLETAL, Miloš. *Záhady a tajemství Jaroslava Foglara*. Vyd. 1. V Praze: Knižní klub, 2007, 285 s. ISBN 978-80-242-1902-8.

SEZNAM OBRÁZKŮ – DENÍK PANA JIŘÍHO

Deník pana Jiřho – ukázky stran 2, 11, 14, 19, 27, 28, 36

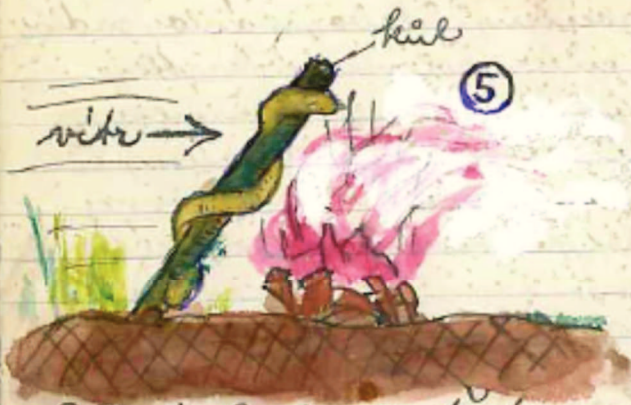
Váření v přírodě.

(Placka zabalena v listech)

Ryba pečená v popelu.

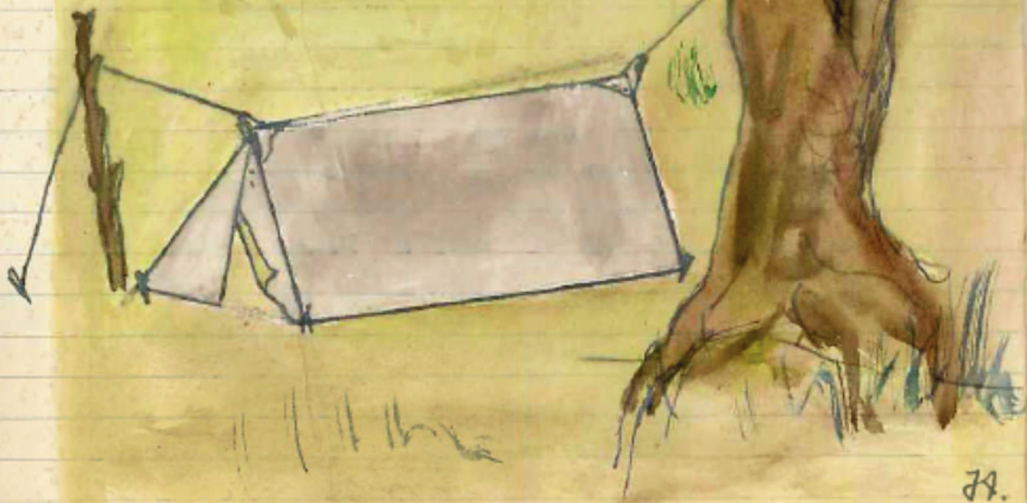

Pečení hada z testa

11.

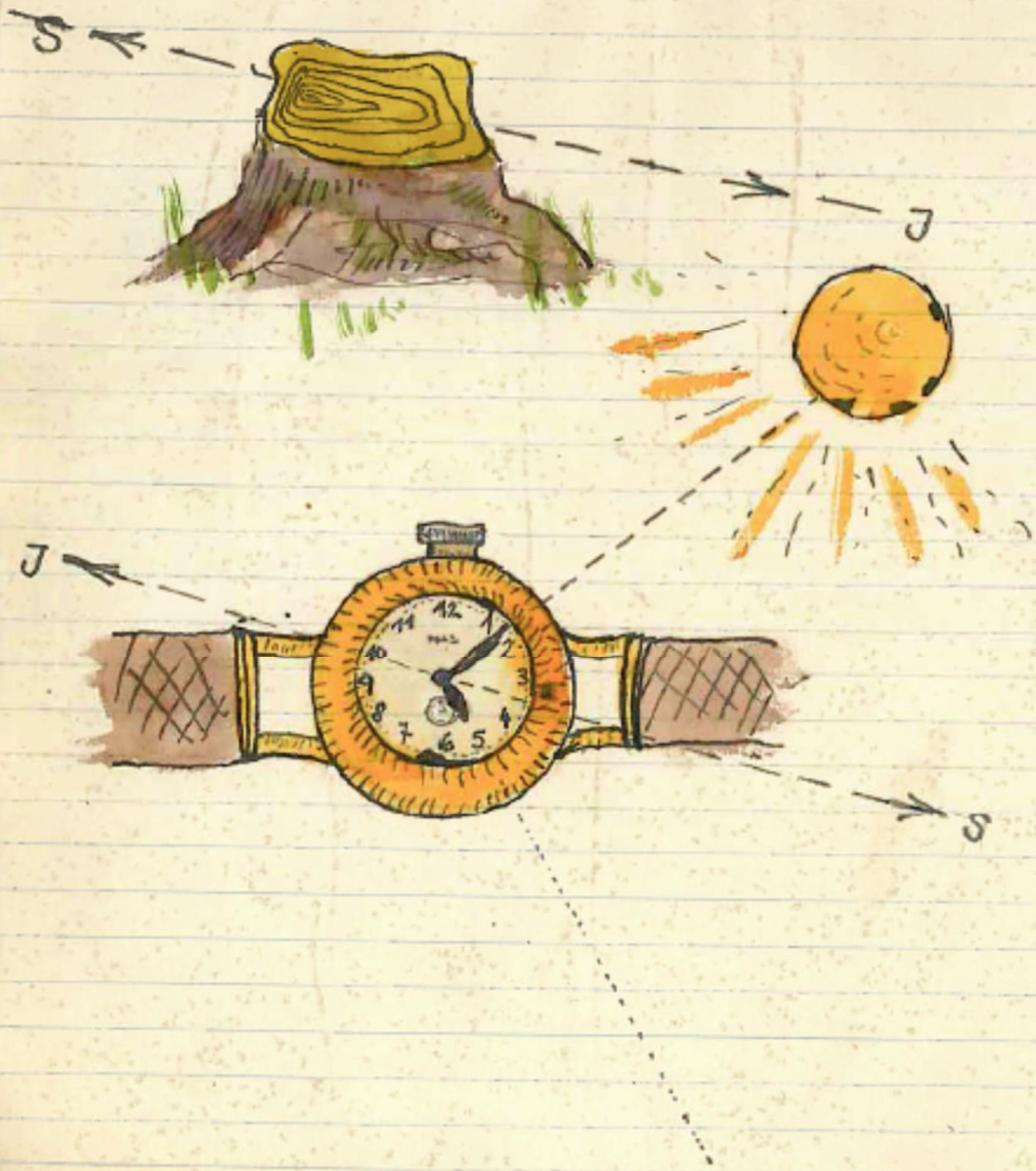
STAVĚNÍ STANŮ
Bez Tyčí

79.

14.

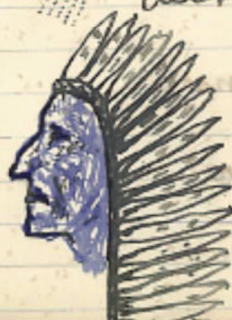
Orientace v přírodě.

14.

Indiánské písmo.

 včera	 viděl
 den	 byla
 ráno	 šena
 večer	 měsíc
 noc	 náčelník
 řivok	 padesácti
 řiba	 muž
 ano (jest)	 bouře
 dýmka, míru	 dítě
 mír	 verš
 bade	 rok
 voda	 dešť
 mnoha	

36.

Fünfsterke, Listerand 1915.

7. 89.